

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

vermenigvuldigd dan me
toestemming van Hfd Af
INL/VEIL

CORRESPONDENTIE - ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Net-minute

Afdeling / Sectie: INL/VEIL
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 73 5735/20320000

Exnr. 45

Men wordt verzocht bij beantwoording datum e
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

Aan

zie verzendlijst

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

6753/E/Geh

onderwerp: Maandoverzicht juli 1982.

's-Gravenhage,

20 AUG. 1982

1. Hierbij bied ik U het in de verzendlijst aangegeven aantal exemplaren van het Maandoverzicht over juli 1982 aan.
2. Dit overzicht werd samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf. Ten aanzien van de inhoud moge ik korthedshalve naar de samenvatting verwijzen.

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A

Luitenant-kolonel

Verzendlijst behorende bij brief CLAS nr 6753/E/Geh van **20 AUG. 1962**

	<u>exnr</u> <u>brief</u>	<u>exnr</u> <u>bijlage</u>
Minister van Defensie	1	
<u>d.t.v.:</u> SG	2	1 PV 40
CS (L) IGK	3	3
C-1 Lk	4	4 t/m 6
NTC	5	7
C-COKL	6	8
Dir HKS	7	9
Gouv KMA	8	10
C-SMID	9	11 en 12
IGDKL	10	13
C-CVKL	11	14
Defat Bonn	12	15
Lamat Londen	13	16
Lamat Washington	14	17
Lalumat Parijs	15	18
Defat Ankara	16	19 PV hamat 7
Defat Damascus	17	20
Lamarlumat Jakarta	18	21
Defat Belgrado	19	22 PV hamat 3
Defat Warschau	20	23
Defat Oslo	21	24
Defat Ottawa	22	25
Defat Athene	23	26
Afd Grensveiligheid KMar	24	27
<u>i.a.a.:</u>		
Stasdef	25	28
CDS	27	30 en 31 (waarvan één ex bestemd voor HPMV)
DGM	28	32
DGEF	29	33
DPKL	30	34
DMKL	31	35
(NL) Senior National Officer NORTHAG		
<u>t.b.v.:</u> Chief-G2 NORTHAG	32	36
Intell Div AFCENT t.a.v. lkol [redacted]	33	37
NMR Neth SHAPE t.a.v. maj [redacted]	34	38
Vz CVIN	35	39 PV 16
MinBuZa/DAV	36	40
MinBuZa/DEU	37	41
CLS/LUID	38	42
CMS/MARID	39	43
<u>intern:</u>		
PCLAS - SC(O) - SC(P)	40	44
Sie AZ	41	45
OPN	42	46
PL	43	47
INLA	44	48 t/m 66
archieff	45+26	29+67

6753/E

Net-minute
EX nr 67

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN VEIL**

MAANDOVERZICHT

juli 1982

MAANDOVERZICHTJULI 1982

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>Blz.:</u>
<u>SAMENVATTING</u>	1
<u>DEEL I: OOST-EUROPA</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. <u>Warschaupakt</u>	
a. Bijeenkomst plv Ministers van Buitenlandse Zaken	2
b. Consultatie para-militaire organisaties	2
c. Rectificatie op MO 6/82	3
2. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Militair-politieke uitspraken	4-5
b. Veiligheidsdiensten	5-7
3. <u>DDR</u>	
Veiligheidspolitieke uitspraken	8-9
4. <u>Polen</u>	
Mutaties in de partijleiding	10-11
Bijlage	12-13
5. <u>Hongarije</u>	
Wijzigingen in de leiding	14-15
6. <u>Roemenië</u>	
Veiligheidspolitieke uitspraken van [REDACTED]	16-17
7. <u>Joegoslavië</u>	
Twaalfde partijcongres Communisten Bond	18-23
8. <u>Albanië</u>	
Wijzigingen in de regering	24-25
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. <u>Sovjet-Unie</u>	
Economische ontwikkelingen in eerste halfjaar 1982	26-28
<u>Hoofdstuk C: Militair</u>	
1. <u>Activiteiten landstrijdkrachten</u>	
a. Warschaupakt	29-30
<u>DEEL II: MIDDEN-OOSTEN / AFRIKA</u>	
1. <u>Libanon</u>	
a. Algemeen	31-33
b. Regionaal	33-34
c. Reactie Sovjet-Unie	34-35

<u>INHOUDSOPGAVE (vervolg)</u>	<u>Blz.:</u>
2. <u>De Hoorn van Afrika</u>	
Somalië / Ethiopië	36-41
Kaartje	42
3. <u>Kongo / Sovjet-Unie</u>	43
 <u>DEEL III: AZIE / VERRE OOSTEN</u>	
1. <u>Sino-Sovjet betrekkingen</u>	44-45
2. <u>Afghanistan</u>	
a. Diplomatieke ontwikkelingen	46-47
b. Militaire/Veiligheidssituatie	47-48
Bijlage: kaartje	49
3. <u>India / Sovjet-Unie</u>	
Indiase Chef-Staf in de Sovjet-Unie	50
4. <u>Militair-politieke ontwikkelingen in Zuid-Oost Azië</u>	51-52

SAMENVATTING

1. Oost-Europa

Consultatie binnen het Warschaupakt vindt, op allerlei terreinen, onverminderd plaats.

In diverse Warschaupaktlanden worden regelmatig uitspraken gedaan en verschijnen publicaties over veiligheidsvraagstukken, ontwapening, vrede e.d. Dit blijkt altijd gepaard te gaan met een oproep om de eigen defensiemiddelen te versterken.

Uit het gehouden congres van de Joegoslavische Communistenbond blijkt dat men voorsnog op de zelfde weg voort wenst te gaan, ondanks de geuite critiek op het functioneren van de partij.

De economische ontwikkeling in het eerste halfjaar van 1982 blijft, opnieuw, achter bij de streefcijfers van het jaarplan voor 1982; de verslechtering van de economische situatie gaat onverminderd door.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten vonden in de verslagperiode geen opzienbarende activiteiten plaats.

2. Midden-Oosten / Afrika

De gebeurtenissen in het Midden-Oosten werden beheerst door de oorlog in Libanon.

Opnieuw is de strijd tussen Ethiopië en Somalië opgelaaid; de positie van de Somalische regering is uitermate zwak.

3. Azië / Verre-Oosten

Hoewel er nog geen concrete resultaten zijn te noemen, is er enige beweging gekomen in de betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en China. Het initiatief gaat hierbij uit van de Sovjet-Unie.

Met betrekking tot de ontwikkelingen in Afghanistan zijn geen wijzigingen opgetreden zowel op het vlak van de politieke ontwikkelingen als ten aanzien van de strijd tussen Sovjet/Regeringstroepen en de opstandelingen.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. Bijeenkomst Plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken

Op 14 juli 1982 vond in Moskou een bijeenkomst plaats van plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken van de Warschaupaktlanden. Aan de orde waren "enige dringende internationale vraagstukken van gemeenschappelijk belang". De bijeenkomst verliep in een "sfeer van volledige eensgezindheid". (B-2)(W)

Commentaar: Bijeenkomsten van plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken van de WP-landen en/of de socialistische gemeenschap vinden regelmatig plaats. Gelet op het gepubliceerde gesprekstema zou de huidige crisis in het Midden-Oosten en het kernwapen overleg aan de orde zijn geweest. Gezien de gespreksdeelnemers betrof het mogelijk echter een voorbereidende bijeenkomst voor een zitting van een der hogere WP-organen. Dit kan zowel het Comité van Ministers van Buitenlandse Zaken betreffen als het Politiek Consultatief Comité. Dit hoogste beleidsvormende orgaan van het Pakt zal naar verwachting later dit jaar bijeenkomen.

b. Consultatie para-militaire organisaties

Op 29 juni 1982 begon in de Tsjechoslowaakse stad Brno een 4-daagse internationale consultatieve bijeenkomst van de para-militaire en sportorganisaties van de socialistische landen. Naast alle WP-landen waren Noord-Korea, Cuba, Mongolië en Vietnam vertegenwoordigd. (B-2)(W)

Commentaar: Dergelijke conferenties vinden van tijd tot tijd plaats ter voorbereiding van internationale competities en om verdere samenwerking op dit vlak te bespreken. Opmerkelijk is de deelname van Noord-Korea, dat niet vaak aan conferenties van de socialistische landen deelneemt. Deze deelname hangt mogelijk samen met een lichte verschuiving in de Noordkoreaanse buitenlandse politiek ten gunste van een iets meer uitgebalanceerde opstelling ten opzichte van de Sovjet-Unie en China. Op het militaire vlak blijft China evenwel de belangrijkste partner van Noord-Korea.

c. Rectificatie op MO 6/82

In tegenstelling tot het in MO 6/82 vermelde betrof de op 23 juni in Sofia begonnen bijeenkomst niet "de hoofden van de Politieke (hoofd-) Afdelingen van de landen behorend tot het Verdrag van Warschau" maar "ideologische werkers die vertegenwoordigers zijn van de hogere politieke organen van de legers van de WP-lidstaten". De delegaties van de Sovjet-Unie, Tsjechoslowakije, Polen en Bulgarije werden geleid door de voor ideologie, agitatie en propaganda verantwoordelijke plaatsvervangende hoofden van de Politieke Afdelingen. De DDR werd vertegenwoordigd door het hoofd van de partijorganisatie in het Ministerie voor Nationale Verdediging.

De delegatieleiders van Hongarije en Roemenië vervullen waarschijnlijk overeenkomstige functies. Het niveau van de bijeenkomst was derhalve lager dan werd bericht.

2. Sovjet-Unie

a. Militair-politieke uitspraken

(1) In een boodschap aan de tweede Speciale Zitting over Ontwapening van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) verklaarde Sovjet partijleider/president Brezhnev medio juni plechtig dat "de Sovjet-Unie de verplichting op zich neemt niet als eerste kernwapens te gebruiken".

Deze verplichting zou volgens Brezhnev "direct ingaan op het moment dat hij openbaar werd gemaakt op het spreekgestoelte van de AVVN". Hij verklaarde echter in zijn boodschap tevens dat "de Sovjet-Unie in haar beleidsvoering natuurlijk rekening zal blijven houden met de wijze van optreden van de andere kernogendheden...."

(2) Naar aanleiding van de afloop van de 2e speciale AVVN-zitting publiceerde het Sovjet partijdagblad "Pravda" op 12 juli een artikel getiteld "Ter afwending van de dreiging van een kernoorlog" van de hand van Politbureaulid Minister van Defensie, MSU [REDACTED]. Deze sprak van een "drastisch verscherpte internationale situatie". Hij benadrukte het defensieve en afschrikken- de karakter van de Sovjet strijdkrachten en militaire doctrine en stelde dat "het nieuwe Sovjet initiatief een logisch vervolg is op onze principiële buitenlandse politieke koers, een stadium van de ontwikkeling van ons militair beleid, van onze defensieve militaire doctrine....".

[REDACTED] stelde voorts dat Brezhnev's verklaring een "universeel karakter heeft" en "op alle staten van de wereld zonder uitzondering betrekking heeft". In aansluiting hierop stelde hij: "Dit betekent dat in de voorbereiding van onze strijdkrachten nu nog meer aandacht zal worden gegeven aan de taak van het voorkomen dat een militair conflict escaleert in een nucleair conflict..... Iedere specialist met enige kennis van militaire zaken zal begrijpen dat dit nog strikter eisen stelt aan de opleiding van manschappen en kader, aan de samenstelling van de bewapening, aan het organiseren van nog strakkere controle om te voorkomen dat een niet-geautoriseerde lancering van kernwapens plaatsvindt, van tactisch tot strategisch". Hij sluit het eerste deel van zijn artikel af met een passage waarin hij uitdrukkelijk stelt dat "de Sovjet-Unie niet op een overwinning in een kernoorlog wedt,

mede wegens "de onmogelijkheid in een dergelijk conflict de overhand te krijgen". In het derde deel van zijn artikel gaat [REDACTED] nader in op de consequenties van een eventuele kernoorlog, waarbij hij stelt dat een pre-emptief gebruik van kernwapens de agressor geen overwinning garandeert: "Bij de hedendaagse stand van detectiesystemen en de gevechtsgereedheid van de Sovjet strategische nucleaire middelen zal de VS niet in staat zijn een verlamme slag aan de socialistische landen toe te brengen. De agressor zal niet in staat zijn een allesvernietigende vergeldingsslag te vermijden". (B-2)(W)

Commentaar: Zowel Brezhnev's verklaring als [REDACTED] artikel dat hierop aansluit dienen vooral gezien te worden in het kader van het huidige propaganda-politieke Sovjet "vredesoffensief". Illustratief hiervoor is ook de wijze waarop in [REDACTED] Pravda-artikel gebruik wordt gemaakt van de begrippen "first strike capability", "first use" en het pre-emptief gebruik van kernwapens. Van belang is dat Brezhnev ondanks het unilaterale karakter van zijn gelofte tevens stelt dat het Sovjet beleid afgestemd blijft op dat van de andere kernwapenmogendheden, vooral dat van de VS. [REDACTED] herhaalt dat op een wijze die niet alleen een verdediging van het gevoerde defensiebeleid, maar ook een verkapt pleidooi voor grotere militaire uitgaven inhoudt. Gevoegd bij eerdere uitslatingen van CGS [REDACTED] wordt het vermoeden sterker dat momenteel een debat plaats vindt over de richting van zo'n extra militaire inspanning. Om deze reden kan de in persartikelen geuite veronderstelling (en waartoe [REDACTED] artikel inderdaad aanleiding geeft) dat de Sovjet-Unie een "launch on warning" strategie heeft, voornamelijk met de nodige terughouding worden beschouwd.

b. Veiligheidsdiensten

- (1) Met betrekking tot de onlangs benoemde nieuwe voorzitter van de staatveiligheidsdienst KGB, [REDACTED] (zie MO 4/82) is inmiddels meer informatie beschikbaar gekomen die militair-politiek relevant kan zijn.

Zo blijkt hij in het verleden in de DDR gewerkt te hebben als hoofd van het "Directoraat voor speciale afdelingen", dat wil zeggen bij de Oostduitse KGB-vestiging die zich specifiek bezig houdt met de samenwerking met en coördinatie van de Oosteuropese inlichtingen en veiligheidsdiensten. Gelet op de onder invloed van de verslechterde internationale toestand hernieuwde nadruk op intrablok samenwerking en conformisme en op de ontwikkelingen in Polen, kan deze vroegere ervaring van [REDACTED] van grote betekenis zijn in de actuele politieke context. Zijn volgende functie was Hoofd van het 3e KGB-Directoraat, belast met toezicht op de strijdkrachten, inclusief de KGB-Grenstroepen, binnenlandse troepen en militia (MVD) en burgerluchtvaart. Gezien de belangrijke positie van deze sectoren in het Sovjet systeem is deze ervaring eveneens van grote betekenis. Tijdens zijn KGB-voorzitterschap in de Ukraine, tenslotte, heeft hij zich doen kennen als dogmatische "apparatchik" die hard optrad tegen dissidenten-bewegingen en nationalistische stromingen. (B-2/3)(GR/W)

- (2) Als opvolger voor [REDACTED] bij de Ukrainse KGB is inmiddels de eerste plaatsvervangend voorzitter van de Ukrainse KGB, Mukha, benoemd. Na een carrière in de KOMSOMOL jeugdbeweging die kort na de tweede wereldoorlog begon in de Ukrainse "thuisbasis" van partijleider Brezhnev, [REDACTED] is hij waarschijnlijk eerst na 1971 tot de KGB toegetreden, dat wil zeggen onder [REDACTED]. Opmerkelijk is dat ongeveer gelijktijdig de relatief "liberale Ukrainse Minister van Binnenlandse Zaken (MVD) Kolgen [REDACTED] werd gepensioneerd op 64-jarige leeftijd. Zijn eerste plaatsvervanger, LtGen [REDACTED] volgt hem op. Afgezien van het feit dat ineens zowel de leiders van de KGB als MVD in Ukraine vervangen zijn valt op dat beide nieuw benoemden in hun voorgaande functies verantwoordelijkheid lijken te hebben gedragen voor jeugdzaken. Mede in het licht van recente kritiek op de houding van een deel van de Sovjet jeugd (zie MO 2/82, 4/82) kan dit met het oog op de toekomst van grote betekenis zijn. (B-2/3)(W)
- [REDACTED]

(3) In Estland werd de 65-jarige KGB-voorzitter MajGen [REDACTED] medio juni met lof gepensioneerd en vervangen door Kortelainen, over wiens afkomst niets bekend is. Zijn naam suggereert evenwel dat hij een Est is, hetgeen in overeenstemming zou zijn met de trend dat nieuwbenoemde KGB-voorzitters de nationaliteit hebben van de republiek waarin zij benoemd worden (zie MO 3/82). (B-2)(W)

3. DDRVeiligheidspolitieke uitspraken

a. Op 23 en 24 juni vond in Oost-Berlijn het 4e Plenum van de huidige zittingsperiode van het Centraal Comité van de Oostduitse communistische partij SED plaats. Zowel partijleider [REDACTED] als de partijsecretaris voor veiligheidsvraagstukken [REDACTED] besteedden relatief veel aandacht aan internationale vraagstukken; de laatste in het verslag van het SED Politbureau aan het Plenum. Zo stelde [REDACTED] dat "de internationale situatie ... zich op zorgwekkende wijze verder heeft verslechterd", terwijl [REDACTED] verklaarde dat "de internationale situatie sinds de tweede wereldoorlog nog nooit zo ernstig is geweest als nu". Voorts sprak hij van een "instabiele toestand op de aardbol" en van een "toespitsing van de internationale situatie".

Ingaande op recente Amerikaanse uitspraken inzake de kernwapenstrategie stelde [REDACTED] dat een "atoomoorlog niet is te begrenzen" en dat "oorlog in het atoomtijdperk niet meer als voortzetting van de politiek met andere middelen is te zien". Beide sprekers gingen verder onder meer in op de vredesbeweging in het Westen. Hierover zei [REDACTED] onder andere het volgende : "In vele kapitalistische landen is het tot een krachtige groei van de massabeweging voor vrede en ontwapening gekomen. Een beweging met een dergelijke omvang heeft in de geschiedenis van de strijd voor de vrede tot nu toe niet bestaan. Dankzij haar enorme politieke en sociale draagvlak heeft zij een nieuwe, hogere kwaliteit bereikt...." [REDACTED] stelde verder dat de vredespolitiek van de Sovjet-Unie, DDR en socialistische gemeenschap hieraan een krachtige stimulans heeft gegeven. (B-2)(W)

b. In uitspraken van hoge militairen is de laatste maanden ook bij verschillende gelegenheden aandacht besteed aan de verslechterde en zorgwekkende internationale situatie. Belangwekkend is dat van militaire zijde tevens opgeroepen werd tot gevechtstraining onder realistischer c.q. oorlogsomstandigheden. Bij het politonderricht in de strijdkrachten is voorts sprake van versterking van het "vijandbeeld" inzake de Bundeswehr. Op het politieke vlak worden daarentegen naast kritiek op de rol van de Bondsrepubliek bij de huidige NAVO "herbewapeningsprogramma's" juist ook toenaderingspogingen tot de Bondsrepubliek gedaan. Dit kwam onder meer tot uitdrukking in de relatief positieve uitspraken van [REDACTED] voor het CC-Plenum inzake de ontmoeting tussen [REDACTED] en bondskanselier [REDACTED] van december vorig jaar. (B-2)(W/R)

Commentaar: De Oostduitse uitspraken inzake de internationale situatie vormen een afspiegeling van soortgelijke Sovjet uitspraken, zij het dat hun toon wellicht iets somberder is. De uitspraak dat een atoomoorlog niet begrensbaar is vindt evenzeer parallellen in Sovjet uitlatingen over militaire vraagstukken.

Uitspraken over de onbegrensbaarheid van een atoomoorlog dienen daarom vooral gezien te worden als onderdeel van de campagne tegen uitvoering van het NAVO Dubbelbesluit.

uitspraak, dat Clausewitz' stelling, ("oorlog is de voortzetting van politiek met andere middelen"), in het atoomtijdperk niet meer zou opgaan, is niet alleen in strijd met de Sovjet militaire doctrine maar staat letterlijk lijnrecht tegenover opmerkingen die zijn eigen Minister van Defensie nog in 1976 in officieel partijkader terzake maakte. De gesignaleerde uitspraken van militairen kunnen waarschijnlijk eveneens in de propagande context worden geplaatst. Niettemin duidt een en ander ook op tekortkomingen in de opleidingen en motivatie, terwijl zij ook beschouwd kunnen worden als onderdeel van een campagne voor de vergroting van de paraatheid en gevechtskracht van de Oostduitse strijdkrachten.

Belangwekkend zijn uitspraken over de vredesbeweging in het Westen, met name omdat de gebruikte bewoordingen tevredenheid over het bestaan en optreden uitdrukken. In het bijzonder de term "nieuwe, hogere kwaliteit" valt op, omdat dergelijke terminologie doorgaans gereserveerd wordt voor regimes of bewegingen die met de socialistische staten respectievelijk communistische partijen verbonden zijn. Van belang is ook dat gesteld wordt dat de vredesbeweging een krachtige stimulans heeft gekregen door de Sovjet vredespolitiek. Dit onderstreept (onbedoeld) het feit dat de Sovjet vredespolitiek sterk op de Westerse publieke opinie gericht is. Tot slot was de opstelling van ten aanzien van de Duitse Bondsrepubliek opvallen positief. Geplaatst tegen de achtergrond van de meningsverschillen tussen de VS en de Bondsrepubliek is deze opstelling te relateren aan de Sovjet pogingen een wig te drijven tussen de VS en de Europese NAVO-bondgenoten. Daarnaast spelen echter ook motieven op het economische vlak een rol.

4. PolenMutaties in de partijleiding

Tijdens een Plenum van het Centraal Comité van de Poolse Verenigde Arbeiders Partij vond op 16 juli een aantal mutaties in de partijleiding plaats. Er werden twee nieuwe Politbureauleden benoemd, namelijk de in juni tot partijleider van Warschau benoemde [REDACTED] en de "arbeider" [REDACTED] uit Poznan. Als Politbureaulid werd ontslagen de "arbeider" [REDACTED] van de Leninwerf in Gdansk, met 31 tegenstemmen en 25 onthoudingen op een stemmentotaal van 170. De partijleider in Gdansk, Beijger, werd tot CC-lid en Politbureaukandidaat gekozen met 110 stemmen vóór. In het partijsecretariaat werden twee nieuwe secretarissen gekozen: Politbureaukandidaat/journalist [REDACTED] en de (economisch) adviseur van premier [REDACTED]. Drie partijsecretarissen werden ontslagen, van wie [REDACTED] "op eigen verzoek om zijn wetenschappelijk werk te hervatten", [REDACTED] vanwege zijn benoeming tot partijleider van Warschau en [REDACTED] in verband met zijn "overgang naar staatsdienst". Hij is inmiddels tot Minister van Buitenlandse Zaken benoemd als opvolger van Politbureaulid/Partijsecretaris [REDACTED]. Ook werden enige CC-leden en -kandidaten gekozen, onder wie Flv Minister van Defensie/Hoofd van het Politiek Hoofddirectoraat/lid van de Militaire Raad voor Nationale Redding, Divisiegeneraal [REDACTED] (B-2)(W)

Commentaar: Van de onderhavige mutaties is waarschijnlijk het ontslag van [REDACTED] als partijsecretaris en zijn terugkeer naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken de belangrijkste. Op dit vlak zal hij echter veeleer een uitvoerder zijn van het door [REDACTED] uitgestippelde beleid dan beleidsbepalend, zij het dat zijn handhaving in het Politbureau hem een stem in het kapittel doet behouden. Niettemin houdt zijn functieverandering een zekere positieverzwakking in. Tezamen met de overige mutaties, waarvan ook het vertrek van de "liberale" [REDACTED] uit het partijsecretariaat belangwekkend is, duidt dit op een versterking van de positie van de Poolse leider [REDACTED] en op voortzetting van diens politieke koers. Wat de overige mutaties betreft valt vooral het zeer grote aantal tegenstemmers en stemonthouders op bij het ontslag van Politbureaulid [REDACTED] en het geringe aantal voorstemmers bij de benoeming van [REDACTED] en [REDACTED]. Dit en de andere gepubliceerde verkiezingscijfers duiden op voortdurende tegenstellingen in de partij, waarbij met name de opstelling inzake het

socialistische vernieuwingsproces een rol lijkt te spelen. [REDACTED] ontslag als Politbureaulid en [REDACTED] keuze tot Politbureaukandidaat hangen waarschijnlijk nauw samen, in die zin dat het "opstandige" Gdansk kennelijk niet door meer dan één man vertegenwoordigd mag zijn. Bovendien is de Leninwerf in Gdansk bij de ontwikkelingen in Polen sinds zomer 1980 bij voortdurend een van de belangrijkste actiecentra. [REDACTED] ontslag is daarom waarschijnlijk mede bedoeld als symbolische bestraffing. Dat zijn ontslag niettemin zoveel tegenstemmen oproep duidt op omvangrijke steun in (delen van) de partij voor voortzetting van het socialistische vernieuwingsproces. Het geringe aantal vóórstemmen voor [REDACTED] is in dezelfde context te bezien, omdat deze in januari 1982, dat wil zeggen onder het militaire bewind, de vooruitstrevende en populaire Fiszbach als partijleider in Gdansk opvolgde. Daar ook [REDACTED] adviseur [REDACTED] een relatief gering aantal vóórstemmers had bij zijn benoeming tot partijsecretaris betekent een en ander mogelijk dat de positieversterking van [REDACTED] wellicht minder groot is dan het vertrek van [REDACTED] en in het bijzonder van [REDACTED] zou doen veronderstellen. Ook de handhaving van beiden in het Politbureau kan hierop wijzen.

Onder deze omstandigheden is de partij waarschijnlijk voorlopig nog gedoemd een ten opzichte van de Militaire Raad en regering ondergeschikte rol te blijven spelen.

POOLSE VERENIGDE ARBEIDERS PARTIJ (PZPR) Stand: 31.07.82

1. Politiek Bureau (Politbureau)

Leden : 12.71 [REDACTED]

09.80 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.82 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

08.80 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

07.82 [REDACTED]

Kandidaten : 07.82 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

02.82 [REDACTED]

07.81 [REDACTED]

(1923) Legeregeneraal, Voorzitter Militaire Raad voor Nationale Redding (WRON), 1e Secretaris van het Centraal Comité (=Partijleider), Voorzitter van de Ministerraad, Minister van Defensie.

(1927) Secretaris CC.

(1935) 1e Partijsecretaris Lodz.

(1928) Secretaris CC.

(1928) Voorman Schoenenfabriek in Radom.

(1932) Voorman Motor-industrie in Poznan.

(1934) -

(1929) 1e Partijsecretaris Katowice.

(1928) Luitenant-generaal van Politie, Secretaris CC.

(1931) Minister van Buitenlandse Zaken.

(1910) 1e Partijsecretaris Tarnow.

(1931) 1e Partijsecretaris Wroclaw.

(1931) Voorman Siemianowice-Mijn in Silezië en 1e secretaris van de partijafdeling in dit bedrijf.

(1933) Voorman bouwbedrijf KBMW in Warschau, Vice-voorzitter van de bouwsectie van de categorale vakbondsfederatie.

(1936) 1e Partijsecretaris Warschau.

(1929) 1e Partijsecretaris Gdansk.

(1927) Secretaris CC.

(1926) Divisiegeneraal, Minister van Binnenlandse Zaken, Lid Militaire Raad voor Nationale Redding (WRON).

(1938) Secretaris CC.

10.81 [REDACTED]

(1925) Wapengeneraal, Waarnemend Minister van Defensie, Plaatsvervangend Minister van Defensie en Chef Generale Staf, Lid Militaire Raad voor Nationale Redding (WRON).

2. Secretariaat van het Centraal Comité (= Partijsecretariaat)

1e Secretaris: 10.81 [REDACTED]

(1923) Algehele Coördinatie van beleid.

Secretarissen: 10.80 [REDACTED]

(1927) Partijorganisatie en aangelegenheden met betrekking tot parlamentsfractie. (en betrekkingen met RK-kerk?)

07.81 [REDACTED]

(1928) Buitenlandse Betrekkingen.

07.82 [REDACTED]

(1927) Propaganda, Ideologie en Massamedia.

07.82 [REDACTED]

(194?) Economische aangelegenheden.

07.81 [REDACTED]

(1935) Landbouwaangelegenheden.

07.81 [REDACTED]

(1928) Binnenlandse veiligheid, Strijdkrachten, Gezondheidszorg, Openbaar Bestuur en mogelijk betrekkingen met RK-kerk.

10.81 [REDACTED]

(1938) Kaderzaken.

10.81 [REDACTED]

(1931) Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.

5. HongarijeWijzigingen in de leiding

Tijdens bijeenkomsten van het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiders Partij en andere toporganen vond op 25 juni een aantal mutaties plaats in de Hongaarse leiding. De belangrijkste hiervan betroffen de benoeming van vice-premier [REDACTED] en de hoofdredacteur van het partij-dagblad "Nepszabadsag" [REDACTED] tot partijsecretaris en het ontslag van Gyenes als partijsecretaris (voor buitenlandse betrekkingen). Het hoofd van de afdeling voor buitenlandse betrekkingen van het CC, [REDACTED] volgt [REDACTED] op bij "Nepszabadsag" en wordt op zijn beurt opgevolgd door de Hongaarse ambassadeur in de Sovjet-Unie, [REDACTED]. Bij de CC-afdeling voor agitatie en propaganda werd Gyori als hoofd vervangen door de directeur-generaal van het officiële persbureau MTI, Latakos. Als vice-premier wordt [REDACTED] opgevolgd door [REDACTED] terwijl diens functie als secretaris-generaal van het Patriottisch Front wordt overgenomen door Minister van cultuur, [REDACTED]. Deze functie is op haar beurt door Kopeczi overgenomen. (B-2)(W)

Commentaar: Van de mutaties is de terugkeer van [REDACTED] in het partijsecretariaat de belangrijkste, niet alleen omdat hij als een van de naaste vertrouwelingen van partijleider [REDACTED] wordt beschouwd, doch ook wegens zijn de laatste jaren toegenomen invloed. Tot dusver lagen zijn verantwoordelijkheden op het vlak van de ideologie, propaganda, cultuur en onderwijs, waarbij hij voor relatief "liberaal" doorging. De laatste jaren lijkt echter enige verharding in zijn opstelling bespeurbaar, hoewel hij nog altijd als "centrist" kan worden beschouwd. Dat wil zeggen dat hij min of meer een middenpositie inneemt tussen hervormingsgezinden en "dogmatici" met facetten van beide.

Gelet op de carrièrepatronen van de betrokkenen houden de wijzigingen een duidelijke versterking in van het partijsecretariaat en van de leiding over de CC-afdelingen voor buitenlandse betrekkingen en agitatie en propaganda. Gezien het feit dat bij deze mutaties in één keer de invloedrijkste functies op het vlak van de ideologie, propaganda en

buitenlandse betrekkingen in het geding waren lijkt een verband aanwezig met de zich aftekenende restrictiever opstelling van het regime op het sociaal-culturele vlak, gepaard gaande met enige versterking van de veiligheidsmaatregelen. Hierbij spelen zowel de ontwikkelingen in Polen als de slechter geworden internationale verhoudingen een rol, welke op hun beurt geleid hebben tot een zekere malaisestemming bij de Hongaarse bevolking.

In deze context is het opmerkelijk dat van de groep van partijfunctionarissen rond [REDACTED] de nieuwe vice-premier [REDACTED] als enige duidelijk promotie maakte, terwijl met betrekking tot de jonge en relatief "liberale" [REDACTED] en [REDACTED] veeleer van een geringe positieverslechtering kan worden gesproken. Belangwekkend daarbij is dat deze positieverslechtering wellicht mede te relateren is aan hun relatief tegemoetkomende opstelling ten aanzien van de ontwikkelingen in Polen vóór het uitroepen van de uitzonderingstoestand in december 1981. Beider nieuwe functies plaatsen hen buiten de dagelijkse beleidsvorming en zijn politiek relatief "veilig", maar houden niettemin een belangrijke rol in bij de beleidsuitvoering. Dit kan inhouden dat het voor hen beiden maar vooral voor [REDACTED] om parkeerfuncties c.q. beproevingsfuncties gaat in afwachting van belangrijker toekomstige functies. Wat betreft [REDACTED] is hierbij enige malen de functie van Minister van Buitenlandse Zaken genoemd, welke nu bezet wordt door de "dogmatische" Puja.

Concluderend kan worden gesteld dat de onderhavige mutaties duiden op een restrictiever en krachtiger binnenlands beleid. Tevens zal naar verwachting sprake zijn van een buitenlandse politieke accentverschuiving ten gunste van meer samenwerking met de Sovjet-Unie en WP-bondgenoten, tenminste op het publicitaire vlak.

6. Roemenië

Veiligheidspolitieke uitspraken van [REDACTED]

In een rede voor een uitgebreid plenum van het Centraal Comité van de Roemeense communistische partij ging partijleider/president [REDACTED] op 1 juni onder meer in op veiligheidspolitieke aspecten. Zo verklaarde hij dat "wij meedogenloos moeten zijn met degenen die de vijanden van het land dienen en de belangen van het volk en vaderland verraden. Onder deze omstandigheden moet socialistisch Roemenië alle maatregelen treffen om het vermogen te ontwikkelen zichzelf te verdedigen, ..., de revolutionaire verworvenheden, haar onafhankelijkheid en soevereiniteit te verdedigen". Hierop nader ingaand stelde hij vast dat "de verdediging van het vaderland de fundamentele plicht van het gehele volk is" en dat het daarom "noodzakelijk is alle vormen van militaire opleidingen en nationale verdediging te ontwikkelen, de activiteiten van de arbeidersmilitie en militaire opleidingseenheden voor de jeugd te versterken en ontwikkelen, de territoriale verdediging te organiseren". Daarbij benadrukte hij de noodzaak van hun verstrekkende samenwerking.

Ingaand op het Warschaupakt en de rol van het Roemeense leger verklaarde [REDACTED] dat "het Roemeense leger in overeenstemming met onze internationale verplichtingen samen met de bevriende legers altijd haar verdedigende taak zal uitvoeren in geval van een imperialistische aanval".

Daaraan voegde hij toe dat Roemenië streeft naar ontwikkeling van de betrekkingen met de legers van de andere socialistische staten en van "de onafhankelijke landen". Volgens [REDACTED] zal echter "het Roemeense leger nooit deelnemen aan een agressie-oorlog of in actie komen tegen andere volken. Het zal alleen oorlog voeren om het vaderland te verdedigen". (B-2)(W)

Commentaar: [REDACTED] opmerkingen over de rol van de Roemeense strijdkrachten en de omstandigheden waaronder zal worden opgetreden vormen een herhaling van bekende standpunten en bevatten geen nieuws. Opvallend is wel het tijdstip van deze uitspraken. Gewoonlijk doet hij deze naar aanleiding van de herdenking van nationale historische gebeurtenissen of indien vanuit het Warschaupakt druk op Roemenië wordt uitgeoefend voor een vergroting van haar defensie inspanning in het kader van het Pakt. Ditmaal zijn geen aanwijzingen voorhanden dat iets dergelijks aan de hand is en de uitspraken verdienen daarom nadere aandacht. Daarbij valt op dat hij heel nadrukkelijk nationa-

listische elementen benadrukt en ingaat op landverraderlijke activiteiten. Hiermede is wellicht mede bedoeld op de onlangs aangepakte beweging voor transcendente meditatie, die tot op hoog niveau aanhangers vond. Gelet op de thematiek van het uitgebreide plenum en de inhoud van [REDACTED] rede lijkt een verband aanwezig met de slechte economische situatie en de daaruit voortvloeiende binnenlandse spanningen, doch evenzeer met de slechter geworden internationale situatie. [REDACTED] aandacht voor het in 1972 ingevoerde volksverdedigingssysteem suggereert in de gegeven context dat de genoemde volksverdedigingsorganen niet alleen een taak hebben bij externe agressie, doch naar analogie met het Joegoslavische Algemene Volksverdedigingssysteem evenzeer op het binnenlandse vlak een rol spelen bij de handhaving van de staatsveiligheid. Overigens kan opgemerkt worden dat het volksverdedigingssysteem in Roemenië nooit goed van de grond is gekomen en dat de voor de territoriale verdediging bestemde Patriottische Garde militair niet veel voorstelt. [REDACTED] uitlatingen nu kunnen duiden op een poging het systeem nieuw leven in te blazen. Doel hiervan is enerzijds - zoals impliciet ook gesteld - om de Roemeense defensie onafhankelijker te maken, anderzijds om door het stimuleren van nationalistische gevoelens steun voor het regime te behouden of herwinnen. In deze context is ook te plaatsen dat [REDACTED] in aansluiting op zijn veiligheidspolitieke uitspraken stelt dat "de staat en haar organen door niemand vervangen kunnen worden, daarom zelfs niet door de partijorganen", niettegenstaande de eerst door hem benadrukte leidende rol van de partij. Die leidende rol van de partij zou benadrukt worden door een opwaardering en opbouw van de Patriottische Garde, die ondanks een formele onderschikking aan het Ministerie voor Defensie en de strijdkrachten feitelijk een aan de partij ondergeschikte strijdmacht is. Versterking/opbouw van de Patriottische Garde zou daarom neerkomen op een versterking van het machtsapparaat van de partij vis-à-vis de bevolking.

7. Joegoslavië

Twaalfde Partijcongres Communisten Bond

a. Van 26 t/m 29 juni vond in Belgrado het 12e Congres van de Joegoslavische Communisten Bond (SKJ) plaats, het eerste na Tito's dood in mei 1980. In grote lijnen stond het Congres in het teken van continuïteit en werd a.h.w. tevens een balans opgemaakt van het Tito-tijdperk. Slechts in beperkte mate werd een voorzichtige aanzet tot veranderingen gegeven. Het Congres was relatief open van karakter, in die zin dat veelvuldig openlijk felle kritiek werd geuit. Hierin kwamen zowel twijfel over het functioneren van de partij als diepe meningsverschillen tot uitdrukking.

Niettemin werden ondanks veel amenderingsvoorstellen de voorgestelde resoluties, statutusveranderingen en documenten zonder noemenswaardige veranderingen aangenomen. Dit gaf het weekblad "NIN" achteraf aanleiding te constateren: "Het Congres is voorbij, maar de problemen zijn gebleven en, naar het schijnt, evenzeer de vele meningsverschillen, niet alleen de concrete en praktische, maar ook andere....."

b. Met betrekking tot de binnenlandse politieke en economische problemen werd gesteld dat het socialistisch zelfbestuur als zodanig niet verantwoordelijk is voor de moeilijke situatie waarin Joegoslavië zich momenteel bevindt. Wel werd ernstige kritiek geuit op "het tolereren van bureaucratische methodes en een mentaliteit die gebaseerd is op het idee van staatseigendom, willekeurige planning, onrealistische doelstellingen, etc.....", op autarkische tendenzen in de afzonderlijke republieken en provincies en op te sterke nadruk op hun zelfbeschikkingrecht. De problemen in Kosovo zouden mede hiervan het gevolg zijn. Ondanks deze kritiek houdt de SKJ vast aan de deels tegenstrijdige beginselen van democratisch centralisme en decentralisatie, waarbij zowel sprake is van eenheid als van een "federatie van zelfbesturende republieken en provincies". Op het culturele vlak werd duidelijk ruimte geschapen voor nationale culturele uitingen en dergelijke van de afzonderlijke naties, nationaliteiten en minderheden, maar tegelijkertijd werden nationalistische tendenzen op het politieke en economische vlak ten scherpste veroordeeld.

- c. Door de congresdelegeerden werd veelvuldig en soms zeer fel kritiek geuit op de leiders van de afgelopen jaren die van inadequaat optreden of zelfs falen werden beschuldigd. Daarbij was met name veel kritiek te beluisteren op het verschijnsel dat politieke functionarissen na het voltooien van hun ambtsperiode niet naar hun oude maatschappelijke functies terugkeren, maar in het circuit van leidende politieke functies blijven meedraaien. Men keert zich tegen politieke professionalisering. De wijziging in de partijstatuten die voorziet in een beperking van de zittingsduur voor politieke ambtsdragers tot 1 jaar voor voorzitters, 2 jaar voor secretarissen en 4 jaar voor "uitvoerende" secretarissen, zoals nog door Tito ingevoerd, komt hieraan in zekere zin tegemoet. Op republieks- en provinciaal niveau kunnen evenwel afwijkende regelingen worden getroffen en een en ander verhindert niet dat achtereenvolgens functies in partij-, staats- en regeringsorganen op federaal en republieks/provinciaal niveau worden bekleed.
- d. Op het internationale vlak werd gesproken van een uiterst zorgwekkende wereldsituatie die het gevolg is van de blokpolitiek van de grootmachten, maar tevens is beïnvloed door de crisis in de internationale economische betrekkingen. Onder deze omstandigheden is volgens het partijverslag de beweging van niet-gebonden landen een uiterst belangrijke en onvervangbare factor, maar tegelijkertijd is volgens Minister van Buitenlandse Zaken Mojsov de beweging gedeeltelijk verlamd door de slechter geworden internationale situatie en conflicten tussen niet-gebonden landen onderling. Ten aanzien van de beweging en de Joegoslavische rol daarin werden de theses van neutralisme en "natuurlijk bondgenootschap met de socialistische landen", uitdrukkelijk afgewezen. Aan de VS en de Sovjet-Unie werd een oproep gericht, "maximale pogingen aan te wenden om de huidige confrontatietoestand te overwinnen" en om "bij te dragen aan herstel van de internationale situatie".
- Voorts werd in een aparte resolutie over Libanon Israël veroordeeld, terwijl een oproep werd gedaan om alle vreemde troepen uit Afghanistan en Kampuchea terug te trekken, opdat de volkeren zelf over hun lot kunnen beschikken. Hierbij werd echter alleen Vietnam bij naam genoemd inzake Kampuchea en niet de Sovjet-Unie inzake Afghanistan.
- e. Op het vlak van partijbetrekkingen werden "alle pogingen om opnieuw nadruk te leggen op een leidend centrum van arbeiders- en andere progressieve bewegingen resoluut afgewezen". Het recht van landen, partijen en bewegingen om zelf hun koers naar het socialisme te bepalen, werd opnieuw benadrukt, waarbij ten aanzien van Polen werd gesteld dat het "onafhankelijk en zonder externe inmenging en druk

- van welke zijde ook, een koers naar een democratische oplossing voor haar problemen moet (kunnen) zoeken". Gesteld wordt voorts dat "aan de socialistische strijd grote schade is toegebracht door pogingen ideologische monopolies te scheppen en standpunten van buitenaf op te leggen", en dat de SKJ tegen "iedere export van zowel revolutie als contra-revolutie is".
- f. Op het veiligheidspolitieke vlak kregen de ontwikkelingen in Kosovo bijzondere aandacht, zowel direct als indirect. Gesteld werd o.m. dat Joegoslavië "voortdurend doel van speciale oorlogvoering is", waarbij soms sprake is van samenwerking met interne vijanden, zoals in Kosovo met Albanië. Geconstateerd wordt voorts dat "de interne vijand zich sinds Tito's dood openlijker en sterker heeft gemanifesteerd en dat dit niets ontziende strijd nodig maakt. In de resolutie wordt gesteld: "Niets ontziende strijd zal worden gevoerd tegen alle daden van nationalistische, irredentistische, unitaire, bureaucratisch-dogmatische, liberalistische en andere standpunten die strijdig zijn met de politiek van de SKJ en de belangen van de arbeidersklasse. Generaal ██████████ (C-MD Nis) stelde vast dat "Joegoslavië voortdurend wordt blootgesteld aan allerlei doelbewuste druk en subversieve activiteiten van buitenaf, die bedoeld zijn om de ontwikkeling van het authentieke zelfbestuurs-socialisme moeilijker te maken en zelfs te voorkomen". Voorts was sprake van "subversieve activiteit, politieke, diplomatieke, economische en militaire druk, ophitsing van anti-Joegoslavisch terrorisme en van de illegale organisatie en subversieve activiteit van de interne vijand". Niettemin wordt gesteld dat Joegoslavië "in staat is iedere agressie en andere aanval op haar vrijheid en onafhankelijkheid af te slaan". Minister van Defensie Mamula constateerde dat "de Joegoslavische strijdkrachten nu omvangrijker zijn dan ooit tevoren en beschikken over moderne bewapening en uitrusting..... (en) de ruggegraat vormen van ons defensiesysteem", doch de resolutie maakt gewag van de noodzaak het Volkslager en de Territoriale Verdediging verder te ontwikkelen en moderniseren, in het bijzonder door moderne wapens en uitrusting. Kolonel-generaal b.d. ██████████ stelde nog dat "Joegoslavië met succes zelfs gedurende vele jaren strijd kan voeren met de sterkste strijdmacht die een agressor op Joegoslavisch grondgebied zou kunnen concentreren, inzetten en bevoorraden" en dat in een onafhankelijk Joegoslavië "geen buitenlandse troepen en militaire bases zijn en kunnen zijn.
- ██████████

In de aanwezigheid van buitenlandse geallieerde troepen wordt zelfs onder de moeilijkste oorlogsomstandigheden niet voorzien, noch zou hun aanwezigheid worden aanvaard". (B-2)(W)

Commentaar: Ondanks de omvangrijke, felle en verstrekkende kritiek die erop duidt dat Joegoslavië een maatschappelijke crisis doormaakt, houdt de Joegoslavische Communisten Bond vast aan haar uitgangspunten en aan de hoofdlijnen van haar beleid. De kritiek maakt echter duidelijk dat de crisis tevens te wijten is aan gebrek aan leiderschap, hetgeen ten nauwste samenhangt met de onder Tito geschapen collectieve leidinggevende organen en machtsspreiding. De logheid van de beleidsbepalende organen, het federale karakter van Joegoslavië en de belangentegenstellingen tussen de republieken en provincies onderling en tussen de nationaliteiten, etc, dragen ertoe bij dat de bestuursorganen niet of nauwelijks tot verstrekkende en/of fundamentele besluiten in staat zijn behoudens een acute noodzaak daartoe, zoals bij pogingen tot het verwerven van internationale financiële steun. De resultaten van het Congres geven aan dat men zich van deze problematiek bewust wordt, maar tevens dat de SKJ nog niet in staat is de negatieve tendens te doorbreken. Een belangrijke reden hiervoor is dat de gevestigde posities en daaraan verbonden voordelen van vele zittende functionarissen dan in het geding zouden komen. Niettemin kan worden geconstateerd dat de partij in beweging komt. Belangwekkend daarbij was dat vanuit het Congres is gevraagd om over circa een jaar een buitengewoon congres te houden om de problematiek nader te bespreken en een balans op te maken van de voortgang bij de uitvoering van de besluiten en aanbevelingen van het 12e Congres. Hoewel dit voorstel niet is aangenomen duidt een en ander er op dat de partijleden er lagere partijorganisaties de activiteiten van de partijleiding zeer kritisch zullen blijven volgen en zodoende de partijleiding onder tijdsdruk zullen plaatsen. Dit kan een stimulans zijn voor meer daadkracht, maar garandeert geenszins weldoordachte besluiten.

Op het internationale vlak valt in het bijzonder de pessimistische situatiebeoordeling op, alsmede de erkenning dat de beweging van niet-gebonden landen aan effectiviteit heeft verloren. Belangwekkender is evenwel de verstrekkende kritiek die indirect maar op nauwelijks verhouden wijze op de Sovjet-Unie en CPSU wordt uitgeoefend inzake leidende centra, het karakter van de beweging van niet-gebonden landen, Afghanistan en Polen. De aan de VS en de Sovjet-Unie gerichte oproep duidt er bovendien op dat Joegoslavië de Sovjet-Unie medeverantwoordelijk acht aan de slechter geworden internationale situatie. Een en ander duidt er in samenhang met andere gebeurtenissen op dat de Sovjet-Joegoslavische betrekkingen zich momenteel weer eens in een "koele" fase bevinden. Symptomatisch hiervoor is dat de CPSU-delegatie slechts werd geleid door de weinig invloedrijke Politbureaukandidaat/vice-president [REDACTED] terwijl China - dat voor het eerst was vertegenwoordigd - daarentegen het volwaardig Politbureaulid Pen Chen vervoordigde en de "Eurocommunistische" CP'n hun partijleiders stuurden. Gelet op de ontwikkelingen sinds de dood van Tito lijkt sprake van een tendens naar een grotere politieke afstand tot de Sovjet-Unie.

Ten aanzien van de binnenlandse ontwikkelingen, tenslotte, drukte de situatie in Kosovo een zwaar stempel op het Partijcongres, hetgeen in alle werkgroepen en op alle deelgebieden tot uitdrukking kwam. Niettegenstaande het feit dat men nu erkent dat intern Joegoslavische beleid in belangrijke mate aan de basis van het probleem Kosovo ligt, blijft men "zoeken" naar buitenlandse invloeden bij dit en andere binnenlandse problemen. Albanië wordt als enige openlijk aangevallen, maar in de desbetreffende passages lijkt tevens een beschuldigende vinger in de richting van de Sovjet-Unie te worden uitgestoken.

Concluderend kan worden gesteld dat het Congres en de ontwikkelingen van de afgelopen jaren duiden op een zekere destabilisering in Joegoslavië.

De volgende opmerking van eind juli van de voorzitter van de SKJ-organisatie in de strijdkrachten, kolgen Guic is als een waarschuwing aan de Joegoslaven te beschouwen: "Analyses van alle lokale oorlogen en interventies in de wereld sedert de tweede wereldoorlog, tonen aan dat agressors juist die landen aanvielen die niet bereid waren zichzelf te verdedigen.

Agressors vielen vooral die landen aan die niet voldoende eensgezind waren en waar geen samenhangende krachten bestonden die gereed waren zich tegen iedere prijs te verzetten".

8. AlbaniëWijzigingen in regering

Op 29 juni werd in de Albanese regering een aantal wijzigingen aangebracht. De belangrijkste hiervan zijn de vervanging van Minister van Buitenlandse Zaken, Nase, door diens plaatsvervanger [REDACTED] wegens "pensionering" en de benoeming van vice-premier [REDACTED] tot Minister voor Energiezaken in plaats van [REDACTED] die 1e Partijsecretaris (Partijleider) in het district Tirana blijkt te zijn geworden. Voorts werd de Minister voor Gezondheidszorg vervangen. (B-2)(W)

Commentaar: De onderhavige mutaties zijn de eerste sedert januari 1982 toen Carcani premier werd, als opvolger van de in december "door zelfmoord" omgekomen [REDACTED] en in samenhang daarmee ook een tweetal verdere mutaties plaatsvond. Gezien het feit dat Minister van Buitenlandse Zaken Nase sinds 1966 die functie bekleedde en 60 jaar oud is, is het opgevoerde motief van "pensionering" mogelijk juist. Belangwekkender is de vervanging van Polibureaukandidaatlid [REDACTED] als Minister voor Energie door Politbureaulid/Vice-Premier [REDACTED] temeer daar [REDACTED] de laatste jaren in de Albanese hiërarchie relatief snel is opgeklommen. Opmerkelijk is het feit dat zijn verkiezing tot partijleider van Tirana als zodanig niet bekend is gemaakt doch slechts door zijn optreden in deze functie bekend werd. De ervaring leert dat de benoeming van een Polibureaulid of -kandidaatlid tot partijleider van een district doorgaans samenhangt met ernstige moeilijkheden in dat district. In dit verband zijn recente uitlatingen van Politbureaulid [REDACTED] waarin melding wordt gemaakt van "interne vijanden" veelbetekenend, temeer daar de afgezette Minister voor Gezondheidszorg, Zicishti, met ex-premier [REDACTED] verbonden heette te zijn. Het feit dat een aantal familieleden en aanhangers van wijlen [REDACTED] van het openbare toneel zijn verdwenen, versterkt de indruk dat zich rond [REDACTED] dood meer heeft afgespeeld dan wordt toegegeven en dat zich momenteel in Albanië een machtsstrijd voordoet. Bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken zou naast Minister Nase ook de jonge en bekwame directeur van het 2e Directoraat (betrekkingen met niet-socialistische landen) zijn ontslagen. Dit kan een aanwijzing zijn dat geruchten dat [REDACTED] dood samenhang met een ernstig conflict over de toekomstige buitenlandse politiek een grond van waarheid bevatten. Er zijn evenwel geen aanwijzingen die duiden op een koerswijziging in de

buitenlandse politiek ten nadele van de huidige op openingen naar het Westen gerichte koers. Vóór continuïteit pleit vooralsnog ook het feit dat de nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken, ██████████, seder 1963 plaatsvervangend minister was onder Nase en als zodanig veelvuldig betrokken was bij ontmoetingen met Westerse delegaties. Bovendien ligt zijn ervaring vooral op het vlak van internationale organisaties/conferenties, terwijl daarentegen de carrière van zijn voorganger Nase hoofdzakelijk in het teken van de nauwe Sino-Albanese betrekkingen stond. Onder deze omstandigheden lijkt het aannemelijk dat de Albanese buitenlandse politiek van het zoeken naar openingen naar het Westen, zoals die nu wordt gevoerd voortgezet zal worden. Na het verdwijnen van de huidige partijleider ██████████ is evenwel een koerswijziging mogelijk.

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Unie: Economische ontwikkeling in het eerste halfjaar van 1982

Op 24 juli 1982 werden in de PRAVDA de officiële cijfers gepubliceerd over de ontwikkeling van de Sovjet economie in de eerste zes maanden van dit jaar. Volgens deze gegevens is de industriële produktie in deze periode met 2,7% toegenomen ten opzichte van het eerste halfjaar van 1981.

De groei van de arbeidsproduktiviteit bedroeg 2,0%. Het jaarplan voor 1982 mikt op een toename van de totale industriële produktie met 4,7% en op een stijging van de arbeidsproduktiviteit in de industrie met 4,1%.

In een na een zitting van de Raad van Ministers van de USSR uitgegeven persbericht wordt gesteld, dat als gevolg van aanzienlijke tekortkomingen in de bedrijfsvoering van de produktie-organisaties en ondernemingen een ernstige achterstand bij de realisering van de plandoelstellingen is opgelopen. De Raad van Ministers heeft geëist dat maatregelen worden genomen die ertoe leiden dat de goederenproduktie zich overeenkomstig de streefcijfers ontwikkelt.

Commentaar: Hoewel de groei van de industriële produktie en produktiviteit in het eerste halfjaar van 1982 - zoals verwacht - iets hoger is uitgevallen dan in het eerste kwartaal van dit jaar het geval was (zie MO 3/82), blijven de stijgingspercentages aanzienlijk onder de streefcijfers van het economische jaarplan voor 1982 liggen. Zelfs het (bescheiden) groeitempo van 1981 wordt niet gehaald. Vorig jaar bedroeg de groei van de industriële produktie in het eerste halfjaar 3,4%, terwijl de arbeidsproduktiviteit 2,6% steeg.

Voorzover bekend is de toename van de totale industriële produktie sinds de Tweede Wereldoorlog dit eerste halfjaar geringer dan ooit. De officiële statistische gegevens geven daarbij nog een te optimistisch beeld van de produktie-ontwikkeling in de Sovjet industrie. Indien rekening wordt gehouden met de inflatie, ligt de produktie-groei nog onder de 2%. Zelfs de in de PRAVDA gepubliceerde gegevens tonen al aan, dat de produktie dit eerste halfjaar in een aantal gevallen het niveau van 1981 niet eens heeft weten te evenaren. Daarbij

gaat het onder meer om staal, gewalste ferro-metaal-
produkten, stalen buizen, turbines en turbinegeneratoren,
auto's, cement, papier en vlees. Een lichtpunt vormde de
energiesector. De aardgaswinning nam met 8% toe, terwijl
ook de olie- en kolenproduktie in zeer bescheiden mate
groeide en voor de electriciteitsproduktie een stijging
van 3% werd aangegeven.

De cijfers geven aan, dat de in het vijfjarenplan 1981-1985
beoogde overgang naar een "intensieve" (primair op de
groei van de produktiviteit gebaseerde) ontwikkeling
van de Sovjet economie nog allerminst zijn beslag heeft ge-
kregen. De streefcijfers van het vijfjarenplan liggen niet
meer binnen bereik, nu na de teleurstellende resultaten van
vorig jaar (zie MO 1/82) ook dit jaar, de economische groei
waarschijnlijk bescheiden zal blijven. In dit verband zijn
de sombere vooruitzichten voor de landbouw, waar een produktie-
groei met bijna 13% was gepland, mede van belang. De graan-
oogst zal voor het vierde achtereenvolgende jaar aanzienlijk
bij de planverwachtingen achterblijven. Volgens een nog on-
bevestigde melding zou de oogst dit jaar maximaal 165 miljoen
ton bedragen, hetgeen 70 miljoen ton minder is dan het
vijfjarenplan voor de jaren '81-'85 als gemiddelde heeft
vastgelegd. Indien de graanoogst(als gevolg van de gunstige
weersomstandigheden: droogte)dit jaar inderdaad het genoemde
niveau niet zou overtreffen, zou zelfs bij een graanimport
van 45 à 50 miljoen ton een verdere teruggang in de vlees-
produktie en -voorziening niet kunnen worden vermeden. Dit
zou op zijn beurt voor de produktiviteitsontwikkeling, waarvan
de realisering van de plancijfers primair afhankelijk is, nega-
tieve gevolgen hebben.

Tegen de achtergrond van een voortgaande verslechtering van de
economische situatie is de oproep van de Ministerraad van
de Sovjet-Unie om maatregelen te treffen die tot een sterke
toename van de groeicijfers zullen leiden, zonder veel be-
tekenis zolang deze niet vergezeld gaat van nieuwe beleids-
initiatieven die tot de gewenste produktie- en produktiviteits-
groei zouden kunnen stimuleren.

In dit verband verdient het in mei in de PRAVDA verschenen artikel van [REDACTED] de aandacht. In dit artikel wordt gepleit voor een herziening van de planindicatoren teneinde het kwaliteitsaspect meer op de voorgrond te plaatsen en voor toekenning van een centrale betekenis aan technisch-wetenschappelijke vooruitgang. Tevens benadrukt hij het belang van een effectieve "feedback" tussen producent en consument. Opvallend is de stimulerende rol die door [REDACTED] aan concurrentie wordt toegekend. In dit verband wijst hij erop, dat met name in de Sovjet defensie-industrie er sprake is van een voortdurende vergelijking met buitenlandse technologie, hetgeen het wetenschappelijk en technisch niveau van de "produkten" van deze industrie bevordert. Volgens [REDACTED] vertragen monopolies de technologische vooruitgang. Hij pleit tevens voor de toekenning van een grotere autonomie aan de leidingen van de bedrijven, waarbij hij zich positief uitlaat over de daarmee opgedane ervaringen in sommige socialistische landen (lees: Hongarije). Zeer opmerkelijk is het feit, dat [REDACTED] de structurele teruggang in de economie in relatie brengt met de in 1957 doorgevoerde reorganisatie van het economisch bestuur, waarbij de ministeriële bestuursvorm door de vorming van regionale economische raden (sovnarkhozen) vervangen werd. Immers, in het door Brezhnev (eind mei 1982) besproken Voedselprogramma voor de jaren '80 wordt aan de vorming van agro-industriële associaties op districts (rayon) niveau een belangrijke rol toegekend. Het artikel van [REDACTED] in de PRAVDA(!) kan erop wijzen, dat het verzet tegen - zelfs een bescheiden - regionale decentralisatie op agrarisch gebied op veel verzet stuit binnen de centrale plannings- en ministeriële instanties.

Hoofdstuk C: Militair1. Activiteiten landstrijdkrachtena. Warschaupakt(1) Activiteiten Warschaupakt landstrijdkrachten algemeen

De oefen-/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in Centraal Europa was aanvankelijk slechts gering doch nam geleidelijk aan toe tot levendig en intensief. Over het algemeen was het activiteitenbeeld gedurende de gehele maand normaal voor de tijd van het jaar. De WP-luchtverdedigingsoefening "GRANIT '82", die reeds in juni was begonnen duurde nog tot 2 juli voort. De oefening, die in de gehele centrale sector plaatsvond stond onder leiding van de opperbevelhebber van de Sovjet/WP-luchtverdediging, luchtmaarschalk [REDACTED]. Details omtrent de aard en de omvang van de oefening zijn niet bekend. In Polen worden elementen van tenminste twee divisies (10 en 11 Tkdiv/1 Lr MD Silezië) ingeschakeld bij de oogstwerkzaamheden. Aangenomen wordt dat ook bij de overige WP-lidstaten militairen zijn, cq binnenkort zullen worden ingeschakeld bij de oogstwerkzaamheden.

Gedurende de verslagperiode werd een eerste aanwijzing verkregen betreffende een a.s. WP-oefening in Bulgarije. De oefening zal plaatsvinden van 10-23 september en er zou aan worden deelgenomen door Bulgaarse, Sovjet, Hongaarse en Roemeense eenheden. Omtrent de aard en de omvang van de aanstaande oefening is nog slechts weinig concrete informatie bekend. Deelname door Roemeense eenheden wordt dezerzijds vooralsnog betwijfeld.

(2) Warschaupakt-oefening "HAUPTSTOSS"

Op 20 juli werd door het Oostduitse persbureau ADN bekend gemaakt dat sedert 19 juli in het centrale deel van de DDR gemeenschappelijke manoeuvres werden gehouden door Oostduitse, Sovjet (GSVC) en Poolse land- en luchtmachtstrijdkrachten. De oefening werd gehouden onder de naam "HAUPTSTOSS" en stond onder leiding van de NVA.

Voorzover bekend werd aan de oefening deelgenomen door elementen van 7 Tkdiv/3 Lr (NVA), elementen van 7 Gde Tkdiv/1 Gde Tklr (GSVG), en mogelijk een tank bataljon van 49 Mechreg/20 Tkdiv/2 Lr (Polen), evenals steunende en verzorgende eenheden van 3 Lr (NVA).

De oefening begon op het oefenterrein Liebarose in het oosten van de DDR en verplaatste zich via de oefenterreinen Jueterbog en Altengrabow naar de Letzlingerheide. In het kader van de oefening vond ook een luchtlanding plaats door elementen van een luchtlandingsbataljon van de GSVG. Nabij Burg en Kehnert, tussen Altengrabow en de Letzlingerheide vond het overschrijden van de rivier de Elbe plaats onder tactische omstandigheden.

De oefening had een sterk demonstratiekarakter, werd in fasen uitgevoerd en vond deels plaats onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden.

De oefening was niet aangekondigd in het kader van de CBM's. Mede in verband hiermede wordt aangenomen dat het aantal deelnemers de 25.000 niet heeft overschreden.

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA1. Libanona. Algemeen

Ondanks Begin's uitspraak, eind juni, dat het verblijf van PLO-restanten in West-Beiroet "geen dertig dagen meer zou duren", is de situatie tot op heden (31 juli) gekenmerkt door een impasse in het diplomatiek-politieke overleg en frequente schendingen van het herhaaldelijk afgekondigde bestand tussen IDF en PLO.

Israël hanteerde enerzijds onverminderd periodieke regulering van verkeer, via de drie gecontroleerde toegangswegen van Oost- naar West-Beiroet, electriciteits, water- en voedselvoorziening als drukmiddel in het proces van psychologisch-militaire afmatting van de ongeveer 6.000 Palestijnen en naar verluidt nog 2.000 Syriërs (restant van 85 Painfbrig) in West-Beiroet. Anderzijds voerde Israël vanuit haar versterkte posities in het zuiden en zuid-oosten van Beiroet en vanuit zee beschietingen uit en kwam ook de luchtmacht in actie; de zwaarste bombardementen sedert 6 juni vonden eind juli plaats.

De herhaalde confrontaties vonden plaats tussen de uiterste polen op de militair-politieke "schaal" van standpunten: tussen de Israëliërs de onmogelijkheid een "eenzijdig bestand" af te kondigen, zoals in Jeruzalem werd bekend gemaakt, en de wil van de Palestijnen om (met de Libanezen) te overleggen over, wat werd genoemd, "wijziging van (onze) aanwezigheid hier".

Een feit is dat op dit moment niet is te voorzien welk effect de Israëliërs militaire acties sorteren op de bereidheid van de PLO om West-Beiroet te verlaten.

De positie van de PLO werd de afgelopen maand gekenmerkt door tegenstelde uitspraken van talrijke vooraanstaande PLO-functionarissen over de bereidheid en termijn voor een aftocht en beïnvloed door diverse internationale plannen, (waaronder [REDACTED] permanente schema voor een troepenscheiding en terugtrekking van alle betrokken partijen, een drietal VN-resoluties, waarvan de laatste eind juli het zenden van VN-waarnemers voor toezicht op het bestand impliceerde, een Frans-Egyptisch voorstel en een plan van de Arabische Liga) en de verdeeldheid onder de Arabische landen en in de eigenrijen zoals gebruikelijk.

Sleutelementen in de permanente onderhandelingen vormen de diplomatieke regeling van de gevolgen van de invasie in Libanon op basis van wederzijdse erkenning van Israël en de PLO; een staakt-het-vuren en Israëlische terugtrekking (volgens VN-resoluties 508/509), als eerste stap op weg naar de aftocht voor PLO-strijders uit West-Beiroet, óf naar een andere locatie in Libanon, óf naar andere Arabische landen (genoemd zijn: Syrië, Egypte, Irak en Jordanië), vertrek van de niet-Libanese troepen; intocht van VN-waarnemers en/of multinationale interim-troepenmacht, ter ondersteuning van het LAF en tenslotte onderhandelingen tussen de belangrijkste betrokken partijen waarbij het principe van VN-resolutie 242 (bevestiging van de wettige, nationale rechten van het Palestijnse volk, wederzijdse erkenning) centraal zou moeten staan.

Naast deze situatie rond West-Beiroet gaat Jeruzalem onverdroten voort militair-politieke posities in zuidelijk Libanon te consolideren. Het civiele bestuur staat onder supervisie van het IDF, plaatselijke, door IDF bewapende burgerwachten met positionele taken, gericht tegen terroristische manifestaties, zijn geformeerd, LAF-eenheden zijn plaatselijk ontbonden, territorium en bevoegdheden van [REDACTED] DFF en Falangistische milities uitgebreid, een Palestijns detineringskamp in de nabijheid van Ansar ingericht en tussen Nabatiyeh en Ansar werd een militair vliegveld/landingsstrip aangelegd.

Deze Israëlische politiek is er kennelijk op gericht de autoriteit van de Falangisten (en in mindere mate van AMAL) te vergroten, ten koste van het centrale gezag van de regering-[REDACTED]. Prematuur lijkt (nog) de vraag of het uiteindelijke doel van Jeruzalem inderdaad herstel betreft van de Libanese soevereiniteit - in het door Israël bezette gedeelte van Libanon - in relatie met een door de Falangisten gedomineerde, nieuwe regering in Beiroet, zoals wordt gesuggereerd.

Minister van Defensie Sharon heeft zich op 21 juli in die zin uitgelaten toen hij verklaarde dat het voor de veiligheid van Israël (én het Midden-Oosten) van groot belang is welke regering in Libanon wordt gevormd. Inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Libanon is volgens hem geboden.

Sharon blijkt tegen een Libanese regering die compromissen sluit met "terroristen" (PLO), of internationaal met de aanwezigheid van Syriërs in Libanon.

Wat het vooruitzicht van de Libanese presidentsverkiezingen (vóór 23 september moeten leden van de nationale vergadering de president kiezen) aangaat, heeft Falangistenleider en commandant van de "Libanese Forces" [REDACTED] [REDACTED] zich op 24 juli officieel kandidaat gesteld voor het presidentsschap (traditioneel een functie die wordt vervuld door Maronieten).

Enkele dagen tevoren hadden AMAL-notabelen bekend gemaakt de voorkeur te geven aan Falangistenleider [REDACTED] [REDACTED] en eind juli maakte ook het MNL bekend tegen kandidaat [REDACTED] te zijn die ervan wordt beschuldigd een "kandidaat van de Israëliische bezetting" te zijn.

Met het gegeven van de sji'ietische bevolkingsgroep tezamen met links-Libanese en Soennieten als ruime meerderheid van het electoraat in Libanon kan dit leiden tot ernstige controversen tijdens de verkiezingscampagne.

b. Regionaal

Van de Arabische landen betrokken bij het zoeken naar een regeling voor de huidige situatie in Libanon (met name de directe rol van Syrië en Saoedi-Arabië, vergelijk het bezoek van respectieve Ministers van Buitenlandse Zaken [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] [REDACTED] aan Washington, 21 juli) is ook de positie van Egypte van belang. Ondanks frequente, tegengestelde, uitspraken blijkt Cairo bereid de PLO (althans de gematigde factie naar het zich laat aanzien) politiek asiel te bieden. Voorwaarde hiertoe, volgens Mubarak, zou de ("concrete") belofte van de VS moeten behelzen, de stichting van een Palestijnse staat na te streven.

Dit gevoegd bij koning Fahd's oproep, eind juli, tot de Arabische landen Egypte weer in hun gelederen op te nemen (omdat, volgens Fahd, Arabische verdeeldheid de Israelische inval in Libanon mogelijk heeft gemaakt) mag aangeven dat Cairo via de PLO, kennelijk een nieuwe rol wordt toebedacht.

Tweespalt in de Arabische wereld naar aanleiding van de voortgezette grensoorlog tussen Irak en Iran en betrokkenheid van Syrië (en Libië) met laatstgenoemde oorlogvoerende partij lijkt hier niet vreemd aan.

Met het oog op de regionale frontpositie die Syrië tracht in te nemen - bij de voorlopig onvervulbare aspiraties in regionaal opzicht van Irak - lijkt Egypte een tegenwicht te moeten gaan vormen, in de opvatting van de gematigde Arabische (Golf-) staten.

Overigens staat het te bezien hoe de verhouding Egypte-Israël beïnvloed

wordt respectievelijk zal worden door de ontwikkeling in Libanon met name indien Israël erin zou slagen de PLO zo goed als geheel te elimineren.

c. Reactie van de Sovjet-Unie

Wat betreft de stationering van een interim-troepenmacht onder auspiciën van de VN in West-Beiroet werd in in Moskou bekendgemaakt (21 juli) dat voorstellen in die richting werden gesteund.

Echter, tegen unilaterale Amerikaanse deelneming wordt stelling genomen: president Brezhnev sprak over het "(uiteraard ook verder) categorisch opstellen tegen het verschijnen van Amerikaanse troepen op Libanees grondgebied", hetgeen een herhaling is van de Kremlin-reactie van 8 juli (zie MO 6/82).

Behalve deze herhaalde, "for the sake of it" te noemen positieve opstelling ten aanzien van de mogelijk komst van VN-vredestroepen en veroordeling van enige vorm van Amerikaanse personele betrokkenheid, kon Brezhnev geen substantiële ideeën aandragen die nieuwe perspectieven openen voor de huidige stagnatie, die kan uitmonden in een catastrofe voor de PLO, als "natuurlijke, revolutionaire bondgenoot" van Moskou. Volstaan werd met de oproep voor een internationale conferentie en herhaling van de conceptie van een "alles omvattende regeling" voor het Midden-Oosten, als resultaat van de "collectieve inspanningen" van alle betrokken partijen, inclusief de PLO, als enige wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk", volgens Brezhnev.

Commentaar: Alle herhaalde en nieuwe verklaringen, uitspraken, plannen en suggesties ten spijt, moet worden afgewacht of de resterende PLO-eenheden vóór of na een troepenscheiding hun wapens zullen neerleggen.

Met andere woorden, onzeker is op dit moment of de PLO haar aangekondigde optie om West-Beiroet - onder bepaalde voorwaarden - te verlaten zal uitvoeren, of dat de Israëlische strijdkrachten deze mogelijkheid met offensievere acties aan de PLO zullen opleggen (waar het eind juli op ging lijken). Gelet op de escalatie van de Israëlische militaire activiteiten gericht tegen West-Beiroet en berichten dat nu ongeveer de helft van de 600.000 inwoners genoemd stadsdeel schijnt te hebben verlaten blijft de zogenoemde "militaire oplossing" tot de mogelijkheid behoren, zeker als demonstratieve, deelsgewijze opvoering van dit onvermijdelijke alternatief voor het diplomatiek-politiek falen.

De PLO op haar beurt lijkt ondanks een impliciete accoordverklaring tot een aftocht, maximale condities te bewerkstelligen en mogelijk ook tijdsvoordeel te winnen, om politieke fragmentering van de beweging te vermijden.

Aan Arafat's verklaring (25 juli) over acceptatie van "alle besluiten van de VN die voor de Palestijnse kwestie van belang zijn" moet niet meer waarde worden gehecht dan aan andere de facto-verklaringen.

Twijfelachtig is of daarmee VN-resoluties 242, 338, (508, 509) volgens de letter (kunnen) worden aanvaard, aangezien geen enkele uitspraak is gedaan over expliciete erkenning van het bestaan van de staat Israël.

De huidige diplomatiek-politieke onduidelijkheid en impasse lijkt voor alles te moeten worden gerelateerd aan de garanties die Washington kan bieden met betrekking tot de toekomstige politieke existentie van de PLO (na een mogelijke aftocht).

2. De Hoorn Van Afrika: Somalië/Ethiopië

Een invasiemacht, bestaande uit guerrillastrijders van het door Addis Abeba gesteunde "Democratische Somalische Reddingsfront" (DFSS) is op 30 juni vanaf Ethiopisch grondgebied Somalië binnengevallen.

Na hevige strijd tegen het Somalische geregelde leger werden gedurende de maand juli omvangrijke delen van de Ogaden bezet, met name een 30 km binnen Somalische grenzen liggende strook tussen Dusa Mareb en Belet Huen. Volgens Somalische bronnen zou er slag zijn geleverd op drie fronten: bij Ballenbale (400 km ten noordwesten van Mogadishu), bij Galdogob (360 km ten noorden van Ballenbale) en tenslotte op de "Belet Huen"-verbindingsweg tussen Mogadishu en de Ogaden, in de nabijheid van de grensstad Ferfer.

Ondanks heftige beweringen van het tegendeel door zowel Addis Abeba als de DFSS is de recente strijd in Somalië bepaald geen zuiver binnenlandse aangelegenheid; het leeuwendeel van de invasiemacht wordt uitgemaakt door elementen van het geregelde Ethiopische leger. De totale Ethiopische betrokkenheid bij de operatie wordt zowel door Somalische als door onafhankelijke bronnen geschat op 6.000 à 9.000 man, waaronder minsten één gemechaniseerde brigade zou zijn begrepen, gesubordineerd aan de Ethiopische 8 Divisie.

De beweringen omtrent grootscheepse Ethiopische participatie in de gevechtsacties kunnen worden gestaafd door de inzet van grote aantallen tanks, geschut en MIG-gevechtsvliegtuigen, materieel waarover het 3.000 tot 5.000 man sterke DFSS, dat alléén de verantwoordelijkheid voor de aanval opeist, niet of nauwelijks beschikt.

Omstreeks half juli vonden grootschalige gevechtsacties plaats onder andere rond de Somalische militaire basis Galdogob, waarbij volgens onbevestigde berichten twee Somalische MIG-19 toestellen zouden zijn neergehaald. De Ethiopische strijdkrachten zouden één toestel hebben verloren bij een van de geregelde bombardementsvluchten die zouden zijn uitgevoerd boven de provinciehoofdstad Galcaio.

Berichten over de ontwikkelingen in het frontgebied zijn schaars en doorgaans weinig betrouwbaar; Somalische aantijgingen als zouden naast Ethiopische eenheden bovendien nog Sovjet-, Cubaanse-, Oostduitse-, Zuidjemenitische- en zelfs Libische militairen bij de gevechtsacties zijn betrokken, worden zowel door Addis Abeba als door het Russische persagentschap TASS met stelligheid ontkend, doch kunnen, gezien de grote aantallen militaire adviseurs uit de genoemde landen in Ethiopië, wellicht - geheel of gedeeltelijk - niet ongegrond worden geacht.

Bij de Sovjet ambassadeur werd in Mogadishu terzake van de - al dan niet vermeende - Sovjet betrokkenheid bij het conflict een officieel protest ingediend.

Naar het zich laat aanzien hebben Somalische tegenoffensieven tegen de invasiemacht vooralsnog weinig effect gesorteerd. Dit zou hoofdzakelijk te wijten zijn aan materieeltekorten bij de Somalische strijdkrachten, doch zou eveneens een gevolg zijn van een hoge mate van desorganisatie en een volkomen gebrek aan unanimiteit in kringen van het leger. Geruchten willen, dat 34 Bataljon van de Somalische landstrijdkrachten geweigerd zou hebben aan de gevechtsacties mee te doen. Mitterij is geen onbekend fenomeen onder de Somalische strijdkrachten, (zie MO 3/82) en het is een vaststaand gegeven, dat de ruggegraat van de oppositie in ballingschap tegen ██████████ regime voor een belangrijk deel wordt gevormd door gedeserteerde en naar Ethiopië gevluchte ex-officieren merendeels afkomstig uit het Noorden, met een andere etnische achtergrond (Majerteen, Issa's). Dit laatste mag dan ook tekenend worden genoemd voor het huidige beeld van de samenhang, betrouwbaarheid en effectiviteit van de Somalische strijdkrachten.

Commentaar: Door de opeenstapeling van interne problemen (onrust in de strijdkrachten, groeiende, door het buitenland - Ethiopië, Libië - gesteunde en gecoördineerde oppositie, zware economische moeilijkheden) in combinatie met de meest recente Ethiopische/DFSS-inval is de positie van ██████████ uitermate zwak te noemen. Op internationaal niveau zit Somalië momenteel ernstig om diplomatieke, economische en militaire steun verlegen. Onder druk van de DFSS/Ethiopische overmacht deed president ██████████ onlangs een beroep op bemiddeling in het conflict door de OAD en eiste onvoorwaardelijke en algehele terugtrekking van de Ethiopische troepen van Somalisch grondgebied. Daarnaast stuurde hij recentelijk zijn vice-president/minister van Defensie, Ali Samantar, met een verzoek om steun naar Egypte, en zijn minister van Buitenlandse Zaken, ██████████ met een gelijkkluidende boodschap naar de VAE, daarbij dankbaar gebruik makend van de Ethiopische inval als voorwendsel voor het verkrijgen van uitgebreide wapenhulp aan zijn land. Het tekort aan militair materieel bij de Somalische strijdkrachten is inderdaad nijpend. Bovendien is een belangrijk deel van de onrust binnen de Somalische strijdkrachten te verklaren vanuit een inferioriteitsbesef tegenover de Ethiopische vijand. Niet uitgesloten moet worden geacht dat tenminste

onder een deel van het Somalische militaire kader de gedachte aan de verdwijning van ██████ gekoppeld wordt aan een mogelijke terugkeer van de Sovjet invloed in Somalië met als gevolg daarvan een opwaardering van de strijdkrachten. Alleen al uit hoofde van deze overweging is het verlenen van de hoogste prioriteit aan defensie-aangelegenheden - lees wapenaankopen - van levensbelang voor ██████ De Verenigde Staten hebben, met het oog op het conflict rond de Ogaden, voortdurend terughoudendheid betracht in hun militaire ondersteuning van Somalië. Dit bleek eens te meer toen een "luchtbrug" voor toevoer van wapens, welke omstreeks 24 juli bij wijze van "noodhulp" werd ingesteld, binnen een week weer werd opgeheven. Door de VS werd een niet nader bekende hoeveelheid militair materieel geleverd. Het was daarbij overigens de eerste keer dat er gevolg werd gegeven aan een uit 1980 daterende wapenleveringsovereenkomst tussen Washington en Mogadishu met een bescheiden omvang van ongeveer 40 miljoen dollar. De bewapening van de Somalische strijdkrachten bestaat dan ook nog steeds voornamelijk uit Sovjet materieel. In feite was Somalië sedert zijn nederlaag tegen Ethiopië en de Cubaanse eenheden in 1978 voor wat betreft wapenleveranties naast Egypte welhaast uitsluitend aangewezen op enkele leveranties uit Westelijke bron, waarbij het niet bepaald om grote aantallen pantservoertuigen, gevechtsvliegtuigen en helicopters ging.

Het tijdstip van de DFSS/Ethiopische invasie is op zijn minst verrassend te noemen. De aanval vond plaats op een moment dat er - althans officieel - sprake was van een (hernieuwde) toenaderingspoging tussen Ethiopië en Somalië (zie MO 6/82). Dit doet vermoeden dat het initiatief tot de operatie grotendeels valt toe te schrijven aan de Somalische verzetsbeweging, die daarbij zou hebben getracht een mogelijke totstandkoming van een dialoog tussen de twee landen bij voorbaat te torpederen. Nadat eenmaal de invasie op gang was gekomen zou, volgens deze hypothese, Ethiopië wel gedwongen zijn geweest het DFSS militair bij te staan, teneinde te voorkomen dat de verzetsbeweging door Somalische tegenaanvallen het onderspit zou moeten delven. Het afleiden van de aandacht van het tot een mislukking afglijdende "Rode Ster"-offensief tegen de Eritrese rebellen zou hierbij voor Addis Abeba

een prettige bijkomstigheid zijn geweest.

Uitspraken over de uiteindelijke doelstellingen van het huidige offensief blijven vooralsnog van speculatieve aard.

Een grootscheepse formele invasie van Somalië door Ethiopië lijkt, gelet op de omvang van de daartoe benodigde militaire inzet in samenhang met de voortdurende Ethiopische interne moeilijkheden met de Eritrese opstandelingen, minder waarschijnlijk. De theorie dat de invasie te beschouwen zou zijn als een wraakactie tegen [REDACTED] die in toenemende mate openlijke steun verleent aan het "Westelijk Somalisch Bevrijdingsfront" (WSLF), de Mogadishu welgezinde verzetsbeweging die nog immer strijdt in het door Ethiopië geclaimde deel van de Ogaden, lijkt daarentegen meer plausibel. In dit verband vormt de politiek van Somalië's nieuwe minister van Defensie, generaal [REDACTED] een interessante ontwikkeling. [REDACTED] beleid richt zich sterk op de militaire en politieke rehabilitatie (dit laatste zowel intern als internationaal) van het WSLF door het verlenen van actieve overheidssteun aan dit front. Deze politiek wijkt daarmee sterk af van die van zijn voorganger [REDACTED] die zich onder pressie van de Verenigde Staten nadrukkelijk onthield van openlijke bemoeienis met het WSLF.

Zich opnieuw gesteund wetend door de regering in Mogadishu, hield dit front eind juni een congres in de Somalische hoofdstad, gedurende hetwelk een aantal beleidsmatige, militaire en administratief/organisatorische knelpunten en tekortkomingen werd besproken in het licht van de jongste politieke ontwikkelingen. Een en ander resulteerde onder meer in het aanbrengen van een aantal wijzigingen in de bestuurlijke top van het WSLF en de vervanging van een van haar leiders, [REDACTED] door [REDACTED] [REDACTED]

Van de genoemde doelstellingen is echter het meest waarschijnlijk, dat Ethiopië beoogt de reeds wankelende positie van [REDACTED] te ondermijnen door op "bevrijd" Somalisch grondgebied een alternatieve oppositieregering van "Mogadishu-vijandige" elementen in het zadel te helpen, in de hoop dat het huidige bewind van [REDACTED] door druk van binnenuit ten val kan worden gebracht.

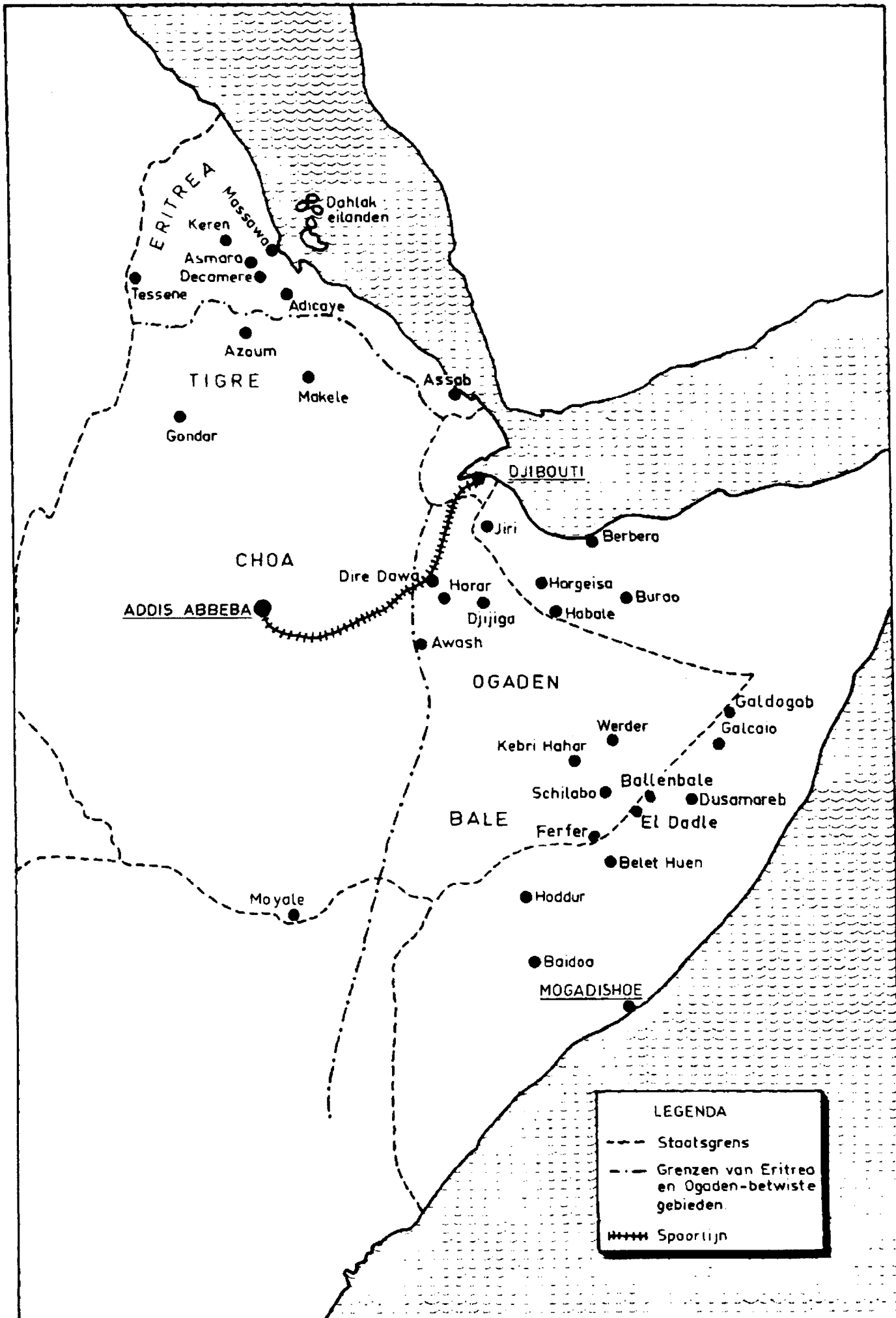
In een dergelijke oppositieregering zou sprake moeten zijn van een coalitie tussen het DFSS en het SNM, de verzetsgroepering die in het noorden van Somalië strijd levert tegen [REDACTED] [REDACTED]. De nu door DFSS en het geregelde Ethiopische leger veroverde gebieden zouden daarbij als bruggehoofd kunnen fungeren voor eventueel later te ondernemen militaire acties in het noorden van het land. De tot dusverre gevolgde militaire strategie lijkt in de richting van deze laatste doelstelling te wijzen: zo richten de gecombineerde acties van het DFSS en het Ethiopische leger zich primair op het verkrijgen van controle over de Belet Huen hoofdweg, waardoor het noorden van Somalië, waar de guerrillabeweging van het Somalische Nationale Verzet (SNM) voornamelijk actief is, van het zuiden kan worden afgesneden. Het gevolg hiervan is dat een situatie is ontstaan, waarin de latente onrust in het noorden van het land, ongehinderd door het ingrijpen van een versterkt Somalisch regeringsleger, op het meest tactische moment tot een uitbarsting kan komen.

Tot nu toe is evenwel noch van een rechtstreekse betrokkenheid van de SNM bij de jongste gevechtsacties, noch van enige openlijke samenwerking tussen deze verzetsgroepering en het DFSS blijk gegeven.

Wel kan worden verwacht, dat de strijd van het SNM tegen Mogadishu een verzet dat eerder wordt geïnspireerd door de onvrede van deze groepering met de overheersende rol van [REDACTED] "Marehan"-clan binnen het regeringsapparaat dan door affiniteit met het DFSS, door de jongste invasie als zelfstandige factor zal worden gestimuleerd.

Het is zeer de vraag of het SNM bereid zal worden gevonden de rol die haar momenteel wordt opgedrongen (samenwerking met het DFSS) te accepteren. Indien het Somalische Nationale Verzet zich openlijk distantieert van de Ethiopische invasie en iedere tactische alliantie met het DFSS categorisch afwijst, is de kans groot dat de Ethiopische dreiging tegenover Mogadishu een averechts effect sorteert; in plaats van het Somalische verzet te bundelen en te versterken kan de Ethiopische inmenging immers óók bestaande nationalistische tendenzen in het noorden van het land accentueren. Indien dit laatste het geval is zal [REDACTED] [REDACTED]

kans zien zijn positie te rehabiliteren door te speculeren op het feit dat het traditionele antagonisme tussen Ethiopië en Somalië ook in kringen van verzet in het noorden diep wortel heeft geschoten.

LEGENDA

- Staatsgrens
- - - Grenzen van Eritrea en Ogaden-betwiste gebieden
- ++++ Spoorlijn

3. Kongo/Sovjet-Unie

Getuige een bezoek van de Kongolese CGS op 19 juni aan zijn ambtgenoot in Moskou wordt momenteel blijk gegeven van een verdere intensivering van de traditioneel reeds hechte vriendschapsbanden tussen Kongo en de Sovjet-Unie. Mogelijk zal dit op korte termijn ook resulteren in een toename van de militaire samenwerking tussen de beide landen, onder andere in de vorm van leveranties van MIG-21 gevechtsvliegtuigen aan de Kongolese regering. De eerste aankopen van deze toestellen dateren van 1977, doch in gebruikname van deze MIG's na assemblage vond pas plaats in mei 1981. Mogelijk worden de toestellen, die permanent gestationeerd zijn op de luchtmachtbasis te Pointe Noire, deels gebruikt door niet alleen Kongolese, doch ook Cubaanse militairen die op deze basis militaire faciliteiten genieten en Pointe Noire gebruiken als rotatie -basis in verband met de Cubaanse militaire presentie in Angola.

Commentaar: Het is weinig opmerkelijk te noemen dat de militaire samenwerking tussen de Sovjet-Unie en Kongo, dat door Moskou al langer wordt beschouwd als een land met een voorbeeldige ontwikkeling in partij- en sociaal-politiek opzicht, wordt geïntensiveerd. Een en ander kan worden geplaatst in het kader van het in mei 1981 gesloten vriendschaps- en samenwerkingsverdrag tussen de beide landen, zij het dat in dit verdrag niet aan militaire samenwerking wordt gerefereerd, doch slechts in de overeenkomst een clause is vervat met betrekking tot een verplichting tot wederzijdse consultatie in tijd van crisis.

Wel is echter opmerkelijk dat tezelfdertijd berichten toenemen over voortschrijdende institutionalisering van de Kongolees-Cubaanse betrekkingen, welke zouden zijn geculmineerd in de ondertekening van een niet nader gepreciseerd samenwerkingsakkoord tussen Havanna en Brazzaville.

Voorts zijn er onbevestigde berichten over de mogelijke uitbreiding van de Cubaanse militaire aanwezigheid in Kongo. Een tegenwicht tegen deze ontwikkeling wordt gevormd door de kennelijke intensivering van de banden met een land als Brazilië.

DEEL III : AZIE/VERRE OOSTEN1. Sino-Sovjet betrekkingen

- a. Op 20 mei werd in het Sovjet partijdagblad "Pravda" een artikel over de Sovjet-Chinese betrekkingen gepubliceerd van Igor [REDACTED], een pseudoniem dat wordt gebruikt om de mening van de hoogste partijleiding weer te geven. Het artikel opent met de volgende tekst: "Betrekkingen tussen twee buurlanden, de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China, zijn altijd van groot belang geweest en blijven dat. Zij vormen niet slechts een bilaterale zaak maar zijn ook een belangrijke factor die de belangen van een uitgestrekte regio en de wereld als geheel beïnvloeden". [REDACTED] herhaalt vervolgens de sleutelementen uit Brezhnev's rede van 18 maart 1982 in Tashkent (zie MO 3/82), waarna hij gedetailleerd ingaat op de huidige stand van zaken in de onderlinge betrekkingen. Hierbij valt de passage op waarin hij stelt dat "de deelname van vertegenwoordigers van beide zijden aan verschillende internationale fora, conferenties, symposia en sportwedstrijden in de Sovjet-Unie en China is toegenomen. Niet-officiële bezoeken van wetenschapsmensen en specialisten van de Sovjet-Unie aan China en omgekeerd worden een realiteit". [REDACTED] onderstreept de Sovjet wens het normaliseringsproces van de Sino-Sovjet betrekkingen te vergemakkelijken, maar kritiseert de Chinese voorwaarden vooraf, die de Sino-Sovjet betrekkingen "in een doodlopende straat" houden. Hij stelt voorts dat men in de Sovjet-Unie gelooft dat "verbetering van de Sovjet-Chinese betrekkingen lang over tijd is, juist omdat dat in het belang is van de vitale belangen van de volkeren van zowel de Sovjet-Unie als China". Voorts stelt hij dat "het onze diepgaande overtuiging is dat er reële mogelijkheden bestaan voor verbetering van de Sovjet-Chinese betrekkingen. (B-2)(W)"
- b. Gedurende dezelfde week bracht één van de top-Sinologen van de Sovjet-Unie, [REDACTED] zijn inmiddels jaarlijkse voorjaarsbezoek aan de Sovjet ambassadeur in Peking. Tijdens dit bezoek sprak hij met één van de Chinese plaatsvervangend ministers van Buitenlandse Zaken en met de directeur voor Sovjet- en Oosteuropese zaken van het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken. (B-2)(W/GR/G)
- c. Zowel de Sovjet als de Chinese delegatie naar het Joegoslavische partijcongres dat eind juni plaatsvond omvatte functionarissen met grote erva-

ring op het vlak van de Sino-Sovjet betrekkingen. Dit suggereerde de mogelijkheid van [REDACTED] bilaterale contacten. (B-2)(W)

- d. De Vietnamese plaatsvervanger minister van Buitenlandse Zaken, [REDACTED] gaf eind mei te kennen dat Vietnam voorstander is van een toenadering tussen China en de Sovjet-Unie, omdat een dergelijke ontwikkeling voor Hanoi slechts positief kan uitpakken. (B-3)(W)

Commentaar: De hier gesignaleerde uitspraken en bezoeken lijken, geplaatst tegen de achtergrond van een reeks andere "signalen", te duiden op enige beweging in de Sino-Sovjet betrekkingen. Daarbij vertonen de "signalen" en omstandigheden opmerkelijke overeenkomst met die welke voorafgingen aan het herstel van de Sino-Amerikaanse betrekkingen zodat normalisering van de Sino-Sovjet betrekkingen op staatsniveau wellicht naderbij is gekomen.

Ten aanzien van de partijbetrekkingen zijn geen aanwijzingen voorhanden die duiden op enige toenadering tussen de Sovjet-Unie en China. Normalisering op dit vlak lijkt daarom vooralsnog onwaarschijnlijk, temeer daar herstel van de betrekkingen waarschijnlijk tenminste een stilzwijgende erkenning van de leidende rol van de CPSU en de Sovjet-Unie zou vereisen. Een fundamentele toenadering tussen China en de Sovjet-Unie blijft daarom vooralsnog onwaarschijnlijk. Dit impliceert dat bij normalisering opportuniteitsoverwegingen een hoofdrol zouden spelen en deze vormen geen garantie voor een stevige en bestendige relatie.

Tenslotte moet worden benadrukt dat het initiatief tot dusver vooral van de Sovjet-Unie uitgaat, en dat de Sovjet toenaderingspogingen wellicht vooral zijn ingegeven door de slechter geworden internationale verhoudingen. Dit zou betekenen dat de Sovjet-Unie de vragende partij is, hetgeen tenminste enige concessiebereidheid ten opzichte van China noodzakelijk maakt. Van Chinese zijde is tot dusver in de openbaarheid afwijzen gereageerd op de Sovjet voorstellen, omdat de Sovjet-Unie haar woorden niet of te weinig met concrete daden onderbouwde. De feiten echter dat de anti-Sovjet propaganda in de Chinese media aanzienlijk is ingeperkt en dat er een grotere bereidheid tot veelzijdige contacten is gebleken, vormen aanwijzingen dat China minder afwijzend tegenover toenaderingspogingen staat dan voorheen het geval was.

2. Afghanistan

a. Diplomatieke ontwikkelingen

Van 16 tot 25 juni vonden in Genève indirecte besprekingen plaats tussen de Afghaanse en Pakistaanse ministers van Buitenlandse Zaken door bemiddeling van VN plaatsvervangend Secretaris-Generaal, Cordovez, na voorbereidend overleg in VN-verband in onder meer New-York. Het eveneens uitgenodigde Afghaanse buurland Iran liet het afweten omdat succesvolle onderhandelingen onmogelijk zouden zijn zolang de Sovjet troepen in Afghanistan zijn en "de werkelijke vertegenwoordigers van Afghanistan niet aanwezig zijn", maar liet zich tijdens de besprekingen wel op de hoogte houden.

Onderwerpen van bespreking waren juist de uiteindelijke terugtrekking van de buitenlandse troepen uit Afghanistan, de mogelijke terugkeer van de vele Afghaanse vluchtelingen naar hun land en internationale waarborgen voor niet-inmenging in Afghaanse interne aangelegenheden. Tijdens het "verstrekkende en constructieve" overleg zouden volgens Cordovez beide landen "bepaalde belangrijke, veelbetekenende politieke concessies" hebben gedaan en het overleg zou "ideeën over de structuur van een mogelijke alomvattende regeling" hebben opgeleverd. De Pakistaanse minister van Buitenlandse Zaken betoonde na afloop zijn tevredenheid over de besprekingen, sprak van vooruitgang maar noemde het prematuur om van concessies te spreken. Hij maakte bovendien duidelijk dat Pakistan vasthoudt aan haar uitgangspunten, dat hij de leiders van de Afghaanse vluchtelingen op de hoogte hield en ook over deze zaak bilateraal contact met de Sovjet-Unie had. Inmiddels blijkt ook tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie overleg over een politieke oplossing voor Afghanistan gevoerd te zijn. Daarbij was in de Sovjet houding ten aanzien van Afghanistan geen verandering te bespeuren. (B-2)(W/G/GR)

Commentaar: Hoewel de bilaterale besprekingen in Genève en het Sovjet-Amerikaanse overleg in Moskou beweging in de Afghaanse kwestie suggereren, zijn er geen aanwijzingen die duiden op substantiele vooruitgang. Nóch de Sovjet-Unie en Afghanistan enerzijds, nóch Pakistan, Iran, de Madsjahedin, de VS en China anderzijds tonen vooralsnog bereidheid om van hun bekende uitgangspunten af te wijken.

Onder deze omstandigheden kan van reële concessies geen sprake zijn en de vooruitzichten voor de volgende gespreksronde(s) blijven onveranderlijk slecht wegens de onverenigbaarheid van wederzijdse uitgangspunten. Gegeven de situatie biedt alleen een fundamentele koerswijziging aan Sovjet zijde perspectieven voor een oplossing. Er zijn geen aanwijzingen dat de huidige Sovjet leiding tot die koerswijziging bereid is.

b. Militaire/Veiligheidssituatie

Sinds de voorgaande periodieke beoordeling van de militaire/veiligheidssituatie (zie MO 4/82) is géén wezenlijke verandering in de situatie opgetreden, dat wil zeggen dat geen van beide zijden er in slaagt een overwicht te verwerven. Mogelijk kan wel gesproken worden van een verhoging van de Sovjet activiteiten en van meer offensieve operaties.

Door zowel regeringszijde als opstandelingen werden gedurende de afgelopen twee maanden acties gemeld in de helft van alle provincies, verspreid over het gehele land, maar het aantal acties bleef relatief beperkt. Zwaartepunten vormden als voorheen:

- de provincies rond de hoofdstad Kabul
- de grensprovincies met Pakistan en de Sovjet-Unie in het noord-oosten
- de provincies Kandahar en Herat.

De verslagperiode werd evenwel gedomineerd door het medio mei begonnen zesde Sovjet/Afghaanse offensief tegen de opstandelingen in de strategisch belangrijke Panshir-vallei ten noord-oosten van Kabul.

Hoewel vele berichten melding maakten van een succesvolle operatie dient dit succes te worden gerelativeerd. Enerzijds wist de aanvalsmacht verder in de vallei door te dringen dan bij de vijf voorgaande offensieven, zou zij op weinig tegenstand zijn gestuit, zou zij de opstandelingen uit de vallei hebben verdreven en zou zij hen zware verliezen hebben toegebracht. Anderzijds was sprake van heftig verzet vanuit de bergen dat het offensief tot staan bracht en de aanvalsmacht zware verliezen toebracht. Steun voor de laatste these wordt gevonden in aanwijzingen dat de opstandelingen het offensief verwacht hadden en zich bij voorbaat teruggetrokken hadden in de bergen. Bovendien werden begin juli, dat wil zeggen circa een maand na afloop van de hoofdfase van de aanval, de opstandelingen in de Panshir-vallei opgeroepen zich over te geven, gekoppeld aan een amnestie.

Officiële claims dat bij het offensief de opstandelingen verdreven waren lijkt door deze oproep even officieel te worden tegengesproken. De oproep is echter mede te relateren aan meldingen dat na beëindiging van het offensief de Sovjet troepen zich evenals voorheen grotendeels hebben teruggetrokken, waarna de opstandelingen hun activiteiten in de vallei hebben hervat, in het bijzonder in de vorm van aanvallen op het inmiddels daar gevestigde Afghaanse regeringsgarnizoen.

Voor zover sprake was van een succesvol Panshir-offensief lijkt dit succes daarom nu een beperkt en tijdelijk karakter te hebben gehad. Aangenomen mag worden dat beide zijden zware verliezen hebben geleden, waarbij aan de zijde van de opstandelingen in het bijzonder sprake is van zware materieel verliezen.

Op het operationeel-tactische vlak hebben zich enige belangwekkende ontwikkelingen voorgedaan. Zo zou tijdens de Panshir-operatie voor het eerst gebruik zijn gemaakt van een vooruitgeschoven mobiele commandopost voor de gehele operatie, terwijl door middel van troepenlandingen achter de vijand een tangbeweging zou zijn uitgevoerd. Ook de HIND aanvalshelicopters zouden nu een nieuwe operatiewijze toepassen. In plaats van operaties in paren wordt nu in groepen van vier gevlogen, waarbij twee voor een vorm van dekking tegen beschietingen vanaf de grond zorgen. Dit suggereert dat het gebruik van niet daartoe geëigende lichte wapens door de opstandelingen tenminste een deel van de voor zover bekend niet onaanzienlijke Sovjet helicopterverliezen op haar geweten heeft. Dit onderstreept dat de opstandelingen de beperkte tot hun beschikking staande middelen effectief weten te gebruiken tegen relatief geavanceerd materieel, dat kennelijk onder de Afghaanse omstandigheden kwetsbaar is. (B-2/3) (W/R/GR/G)

3. India - Sovjet-Unie

Indiase Chef-Staf in Sovjet-Unie

Eind juni bezocht een Indiase militaire delegatie onder leiding van de Chef-Staf van het Indiase leger en voorzitter van het Comité van de Verenigde Chefs van Staven, [REDACTED] de Sovjet-Unie op uitnodiging van Sovjet 1e plv minister van Defensie en Chef van de generale Staf, MSU [REDACTED]. In Moskou vonden besprekingen plaats met minister van Defensie, MSU [REDACTED] [REDACTED] en drie plaatsvervangend ministers van Defensie, Admiraal [REDACTED] van de Sovjet-Unie [REDACTED] (Opperbevelhebber Marine), Hoofdluchtmaarschalk [REDACTED] (Opperbevelhebber Luchtstrijdkrachten) en lrgen ir. [REDACTED] (bewapening). Voorts waren bij de besprekingen betrokken de Chef-Staf van de Landstrijdkrachten, kolgen [REDACTED] en kolgen ir. [REDACTED]. De laatste is als plv. voorzitter en hoofd van de Militaire Afdeling van het Sovjet Staatscomité voor Buitenlandse Economische Betrekkingen (GKES), belast met coördinatie van de buitenlandse militaire hulpverlening. (B-2)(W/R/GR)

Commentaar: Waarschijnlijk is Rao's bezoek een vervolgbezoek op dat van een zware Sovjet militaire delegatie onder leiding van minister van Defensie [REDACTED] aan India van 15 tot 20 maart 1982 (zie MO 3/82).

Gelet op de gespreksdeelnemers en in het bijzonder de deelname van [REDACTED] en [REDACTED] bij beide ontmoetingen is waarschijnlijk de Indiase aankoop en/of de kwaliteit van Sovjet wapens aan de orde geweest. De deelnemerslijst doet veronderstellen dat het zowel om landmacht-, marine- als luchtmacht-materieel gaat. Nadere informatie ontbreekt.

Tegen de achtergrond van een zekere verkoeling in de Sovjet-Indiase betrekkingen, van een lichte verbetering van zowel de Indiaas-Amerikaanse als de Indiaas-Chinese betrekkingen en van recente wapenaankopen in het Westen, is het niet uit te sluiten dat de Sovjet-Unie aan India gunstiger leveringsvoorwaarden heeft aangeboden teneinde politiek krediet te winnen en niet verder terrein te verliezen.

4. Militair-politieke ontwikkelingen in Zuid-Oost-Azië

De afgelopen periode stond in het teken van drie gebeurtenissen:

- a. de bezegeling op 9 juli op grondgebied van Kampuchea van de eind juni in Kuala Lumpur overeengekomen anti-Vietnamese coalitie van de drie verzetsbewegingen in Kampuchea die onder de naam "Coalition de gouvernement du Kampuchea" onder leiding van [REDACTED] staat; [REDACTED] eigen beweging (FUNCINPEC met zijn militaire arm "Moulinaka") werkt hierin samen met de organisatie van "Demokratisch Kampuchea" (DK) van [REDACTED] (veruit de grootste beweging) en het Nationale Khmer Volksbevrijdingsfront (KPKLF) van de vroegere premier [REDACTED] de samenwerking binnen de drie groepen zal door groot onderling wantrouwen gekenmerkt blijven, maar is nodig om het verzet onder de bevolking te stimuleren ([REDACTED] populariteit moet hier borg voor staan) en terwille van steun uit het buitenland;
- b. de aankondiging van de op 6 en 7 juli in Vietnam gehouden conferentie van Ministers van Buitenlandse Zaken van Laos, Kampuchea en Vietnam dat onder andere besloten was dat Vietnam een aantal militaire eenheden uit Kampuchea zou terugtrekken; op 17 juli en 21 juli werd in de Vietnamese pers bericht over de thuiskomst van een aantal eenheden "die hun internationale plicht hadden vervuld in Kampuchea"; opgemerkt kan worden dat dit initiatief veeleer politieke dan militaire betekenis heeft en vooral bedoeld is om de contacten met de ASEAN-landen te verbeteren; de militaire situatie zoals die na afloop van de regenperiode (in of rond de maand oktober) zal bestaan zou een effectieve troepenreductie van Vietnam nauwelijks zinvol doen zijn; hierbij komt dat de strijdkrachten van het regime in Phnom Penh nog steeds geen volwaardig en betrouwbaar substituut voor Vietnamese eenheden in het grensgebied met Thailand zijn; de regionaal-politieke op ASEAN gerichte bedoeling van deze terugtrekking kan ook uit de Chinese reactie blijken waarin de terugtrekking vergeleken wordt met de "gedeeltelijke troepenterugtrekking" uit Afghanistan door de Sovjet-Unie in juni 1980, hetgeen destijds een even doorzichtige manoeuvre was om internationale conferenties te paaien als de Vietnamese stap nu;
- c. in aansluiting op het vorige kan het bezoek van de Vietnamese Minister van Buitenlandse Zaken [REDACTED] aan Singapore, Birma, Maleisië en Thailand worden gezien; deze trip blijkt weinig te hebben bijgedragen tot een toenadering tussen de betrokken landen;

Thach uitte zelfs wat dreigementen in bedekte termen zoals de mogelijkheid voor Hanoi om guerrilla-groepen in ASEAN-landen (die al langer last hebben van soortgelijke pro-chinese bewegingen) te gaan ondersteunen; voorts sloot hij de mogelijkheid niet uit om de Sovjet-Unie militaire bases op Vietnamees grondgebied te laten vestigen; de overheersende indruk wordt versterkt dat de sleutel tot flexibiliteit van Vietnam inzake Kampuchea ligt in de verbetering van de relatie Hanoi-Beijing in welks kader een Vietnamese terugtrekking uit Kampuchea verbonden is met het tot stand komen van een non-agressieverdrag met China.

MINISTERIE VAN DEFENSIE
KONINKLIJKE LANDMACHT

10

LANDMACHTSTAF

's-Gravenhage, ...

18 AUG. 1982

Afdeling / sectie: **INLA**

Nr. **6753 / E / Ged.**

Exh. .... 197... nr. ....

Onderwerp:
Maandoverzicht juli 1982

Exh. .... 197... nr. ....

Korte inhoud:

..... afschr. brief ..... voor .....
..... afschr. brief ..... voor .....

Ter kennisneming aan

afd.	datum ontv.	datum verz.	paraaf
vooraf			
secr	tik		
HINLA	tt		<i>[Handwritten signature]</i>
secr	verz		

AAN:

~~verzendlijst~~

Medezenden

~~bijlage~~

24/8

INLA

**ARCHIEF
25 AUG 1982**

Archief

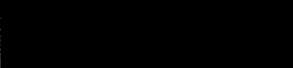
Ontworpen door **P. Marchetti**

Dat. en par.

13/8

Uitgaand stuk

gelypt door op *16-08-82*

gecoll. door op *16.8.82*

Registratie
datum en
paraaf

Vervolgparafen

siexma Htd.

AK 17/8

Overgelegde
r.a.

Terugverzochte
r.a.

Het dik omljnde gedeelte door de
ontwerper in te vullen.

20 AUG 1982

Indice:

12.13

vernietigen in

86

wijzigingen, renvooien,
aantekeningen enz.

tel. 73

ontwerp

uw kenmerk :

uw brief van :

1. Hierbij bied ik U het in de verzendlijst aangegeven aantal exemplaren van het Maandoverzicht over juli 1982 aan.

2. Dit overzicht werd samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf. Ten aanzien van de inhoud mo ik korthedshalve naar de samenvatting verwijzen.

CLAS
VOORDEZE
HET HFD SIE INLA

lkol

Verzendlijst behorende bij brief CLAS nr

	<u>exnr</u> <u>brief</u>	<u>exnr</u> <u>biilage</u>
~~Minister van Defensie~~	1	1
~~d.t.v. SG~~	2	2
~~CS (L) IGK~~	3	3
~~C-1 ER~~	4	4 t/m 6
~~WTC~~	5	7
~~C-COKL~~	6	8
~~Dir HKS~~	7	9
~~Gouw KMA~~	8	10
~~C-SMID~~	9	11 en 12
~~ICBKL~~	10	13
~~C-CVKL~~	11	14
~~Defat Bonn~~	12	15
~~Lamat Londen~~	13	16
~~Lamat Washington~~	14	17
~~Lamat Parijs~~	15	18
~~Defat Ankara~~	16	19
~~Defat Damascus~~	17	20
~~Lamatflumat Jakarta~~	18	21
~~Defat Belgrado~~	19	22
~~Defat Warschau~~	20	23
~~Defat Oslo~~	21	24
~~Defat Ottawa~~	22	25
~~Defat Athene~~	23	26
~~Afd Grensveiligheid KMar~~	24	27
<u>i.a.a.:</u>		
~~Stander~~	25	28
~~Stander~~	26	28
~~CDS~~	27	30 en 31 (waarvan één ex bestemd voor HPMV)
~~DCM~~	28	32
~~DGER~~	29	33
~~DPKL~~	30	34
~~DMKL~~	31	35
~~(NL) Senior National Officer NORTHAG~~	32	36
~~Intell Div AFCENT t.a.v. lkol A.~~	33	37
~~NMR Neth SHAPE t.a.v. maj J.M.J. Suijkerbuijk~~	34	38
~~VZ OVIN~~	35	39
~~MinBuZa/DAV~~	36	40
~~MinBuZa/DEU~~	37	41
~~CLS/LUID~~	38	42
~~CMS/MARID~~	39	43
<u>intern:</u>		
~~PCLAS - SC(O) - SC(P)~~	40	44
~~Sie AZ~~	41	45
~~OPN~~	42	46
~~PL~~	43	47
~~ENLA~~	44	48 t/m 66
~~Archief~~	45	49-67

PU Lamat 7

PU 16

t.b.v. Chief-G2 NORTHAG